

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**Методика складання консолідованої фінансової
звітності та аналіз її показників для прийняття
управлінських рішень**

Допущено до захисту перед ЕК
рішенням кафедри обліку та
аудиту, протокол № 10
від «15» травня 2023 р.

Завідувач кафедри

д.е.н., доц. Засадний Б.А.

Студентки 2 курсу магістратури
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
заочної форми навчання
**Лопушанської Катерини
Володимирівни**

(підпис студентки)

Засвідчую, що в цій випускній
кваліфікаційній роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних
посилань

(підпис студентки)

Науковий керівник:
доктор економічних наук, доцент
Засадний Богдан Андрійович

(підпис)

Київ – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА СКЛАДОВА КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ГРУПИ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1 Сутність консолідованої фінансової звітності групи підприємств.....	6
1.2 Роль консолідованої фінансової звітності в управлінні групою компаній	11
1.3 Законодавчо-нормативне регулювання складання консолідованої звітності в Україні	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ГРУПИ ПІДПРИЄМСТВ	23
2.1. Підготовчі процедури при складанні консолідованої звітності.....	23
2.2. Методологічні принципи формування консолідованої звітності	30
2.3. Особливості класифікації, облікової оцінки та знецінення гудвілу при його визначенні для складання консолідованої фінансової звітності	37
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	43
3.1. Методи аналізу консолідованої фінансової звітності	43
3.2. Використання результатів аналізу консолідованої фінансової звітності для прийняття управлінських рішень	52
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена тим, що сучасні умови розвитку ринкових відносин характеризуються зростанням міжнародної торгівлі збільшенням транскордонних потоків капіталу, що зумовлюють потреби в інформаційному забезпечення інвесторів, уряду, організацій, що надають фінансову допомогу, комерційних структур, бізнесу загалом. Все це є об'єктивними причинами використання МСФЗ для формування інформації у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Зростає потреба у сумісності та достовірності звітних даних про діяльність компаній, а також формування належної фінансової звітності, на основі якої можна приймати ефективні управлінські рішення.

Особливе місце у системі звітності посідає звітність про діяльність групи організацій, яка називається консолідованою фінансовою звітністю. Розуміння принципів формування такої звітності сприятиме задоволенню інтересів широкого кола користувачів.

В Україні потреба у складанні консолідованої фінансової звітності (КФЗ) виникла разом із процесом створення холдингів, концернів та інших великих корпорацій, що було з перебудовою економіки, приватизацією державних підприємств, становленням та розвитком ринкових відносин. Підприємці часто вважають за краще замість однієї великої організації створити кілька дрібних, юридично самостійних, але економічно взаємопов'язаних організацій з метою зниження ступеня ризику у веденні бізнесу, економії на податках, отримання додаткових вигод.

Питанням розробки системи бухгалтерського обліку й формування на його основі КФЗ присвячено роботи вітчизняних науковців, зокрема С. Ф. Голова, Б. А. Засадний, С. Я. Зубілевич, В. М. Костюченко, Р. С. Коршикової, Л. І. Лук'яненко, М. Р. Лучко, Т. Г. Мельник, О. В. Небильцової, С. Р. Яцишин.

Проте, незважаючи, на велику кількість наукових праць охарактеризовані доробки, в основному, носять характер популяризації західної практики та мало акцентують увагу на потреби управління.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методологічних та організаційних аспектів формування КФЗ групи компаній та здійснення аналізу її показників з метою прийняття управлінських рішень.

Для досягнення поставленої мети було визначено та виконано такі **завдання**:

- охарактеризовано сутність КФЗ групи підприємств;
- визначено місце та роль КФЗ в управлінні групою компаній;
- проаналізовано нормативно-правове регулювання складання КФЗ в Україні та міжнародному суспільстві;
- охарактеризовано підготовчі процедури при складанні КФЗ;
- визначено основні методологічні принципи формування КФЗ;
- визначено особливості класифікації, облікової оцінки та знецінення гудвілу при його визначенні для складання КФЗ;
- представлено основні методи аналізу КФЗ;
- визначено та обґрунтовано особливості використання результатів аналізу КФЗ для прийняття управлінських рішень.

Об'єктом дослідження є система консолідованої фінансової звітності групи компаній.

Предметом дослідження є процес формування консолідованої фінансової звітності та аналіз її показників для прийняття управлінських рішень у діяльності групи компаній.

В процесі написання випускної кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: теоретичного узагальнення, систематизації, порівняння, економіко-аналітичних розрахунків, абстрагування, бухгалтерського спостереження та логічний метод.

Інформаційною базою стали теоретичні розробки й висновки зарубіжних і вітчизняних дослідників з питань формування та регулювання консолідованою звітністю групи компаній, дослідження методології складання КФЗ та її ролі для підприємств, законодавчо-нормативні акти, національні та міжнародні стандарти обліку, статистичні інформація та фінансова звітність суб'єктів господарювання.

Структура і обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота магістра містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

У вступі представлено та обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету та основні завдання, об'єкт та предмет дослідження, розкрито методологію дослідження та інформаційну базу.

У першому розділі роботи визначено сутність КФЗ групи підприємств, місце та роль КФЗ в управлінні групою компаній, а також нормативне регулювання складання консолідованої звітності в Україні та міжнародному суспільстві.

У другому розділі визначено методичні основи складання КФЗ групи підприємств, підготовчі процедури при складанні консолідованої звітності, методологічні принципи формування консолідованої звітності та основні особливості класифікації, облікової оцінки та знецінення гудвілу при його визначенні для складання консолідованої фінансової звітності.

Третій розділ роботи присвячено аналізу КФЗ для подальшого прийняття управлінських рішень, визначено методи аналізу КФЗ та можливості використання аналізу КФЗ для прийняття управлінських рішень.

На основі проведеного дослідження зроблено відповідні висновки.

Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи магістра становить 76 сторінок друкованого тексту, включає 1 таблицю, 27 рисунків, 5 додатків, список використаних джерел налічує 43 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА СКЛАДОВА КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ГРУПИ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Сутність консолідованої фінансової звітності групи підприємств

В умовах ринкової економіки будь-яка комерційна організація прагне отримувати економічні вигоди. Така мета діяльності підприємства є суттєвою у діловій активності організації та визнається найважливішою з точки зору умов формування фінансових ресурсів будь-якої організації, її фінансового капіталу. Основним джерелом корисної (зрозумілої, прозорої, достовірної, суттєвої, надійної) інформації є фінансова звітність суб'єктів господарювання. Характерною тенденцією сучасного розвитку є консолідація (об'єднання) підприємств.

При розвитку транснаціональних зв'язків у сучасному світі та активному виході вітчизняних компаній на міжнародний ринок однією з найбільш перспективних тенденцій у розвитку бізнесу є створення груп підприємств, пов'язаних між собою економічно, але, які водночас залишаються самостійними юридичними особами. У зв'язку з цим формування КФЗ набуває неоціненного значення для всіх зацікавлених користувачів, зокрема інвесторів та акціонерів, оскільки описує фінансове становище та результат діяльності підприємства і всіх контрольованих нею організацій як єдиного господарюючого суб'єкта.

Консолідована звітність поєднує окремі звітності двох або більше суб'єктів, присутніх у певних юридичних та фінансово-господарських відносинах. Фінансова необхідність визначається потребою консолідації. Це пов'язано з тим, що підприємці часто люблять замість однієї великої компанії зробити кілька більш маленьких комерційних організацій, юридично незалежних, але економічно взаємопов'язаних.

Відповідно до МСФЗ 10 під КФЗ слід розуміти фінансову звітність групи компаній, яка відображає їх активи, зобов'язання, прибутки та витрати, власні кошти та рух грошових коштів у процесі здійснення господарської діяльності кожної із компаній у єдиній структурі [5].

Питання консолідації фінансової звітності має особливе регулювання. Нормативними документами, які здійснюють контроль за формуванням консолідованої звітності, є Закон України № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. У ст. 1 цього Закону наведено поняття консолідованої звітності. Так, КФЗ представляє собою звітність, яка контролює усі дочірні структури у контексті єдиної цілісної системи [2].

Отже, можна дійти висновку, що при консолідації звітності поняття контролю є фундаментальним. Потрібно відзначити, що контроль існує навіть тоді, коли материнська компанія володіє менш ніж половиною голосуючих прав дочірньої компанії, якщо одночасно вона має такі повноваження (рис. 1.1).

Повноваження материнської компанії
<ul style="list-style-type: none"> • за згодою з іншими інвесторами контролює більш ніж половину прав голосів дочірньої компанії; • управляє фінансовою та господарською політикою дочірньої компанії на підставі статуту чи угоди; • призначає та зміщує більшість членів Ради директорів або аналогічного органу управління за умови, що зазначені органи управління здійснюють контроль за діяльністю дочірньої компанії; • подає більшість голосів на засіданнях Ради директорів або аналогічного органу управління за умови, що зазначені органи управління контролюють діяльність дочірньої компанії.

Рис. 1.1 Повноваження материнської компанії

Джерело: складено автором на основі [2]

Основна відмінність консолідованої звітності від індивідуальної (складеної окремою компанією) полягає в тому, що в єдине ціле об'єднується інформація про фінансове становище та результати роботи відразу кількох компаній (групи).

Основні характеристики КФЗ групи компаній представлено на рис. 1.2.

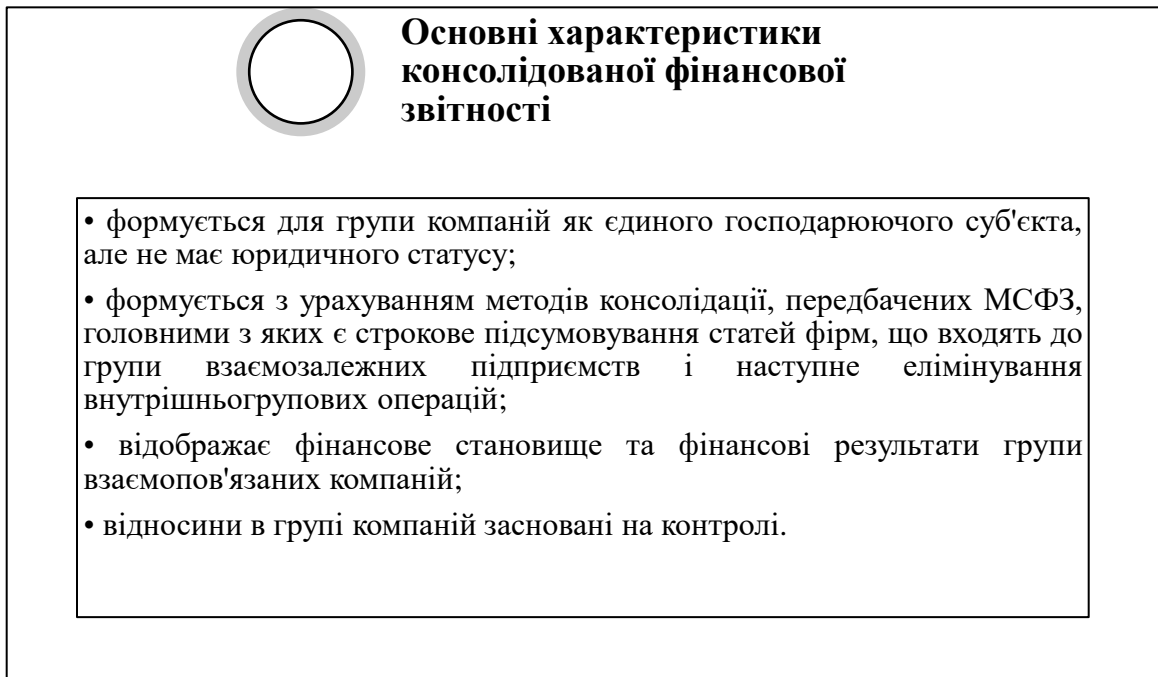

Рис. 1.2 Основні характеристики КФЗ групи компаній

Джерело: складено автором на основі [18].

Важливо виокремити, що у сучасній економічній літературі та нормативних документах бухгалтерського обліку та звітності зустрічаються два поняття «зведена звітність» та «консолідована звітність».

КФЗ характеризує фінансове становище на звітну дату та фінансові результати діяльності за звітний період Групи взаємопов'язаних організацій та складається на основі даних індивідуальних бухгалтерських звітностей організацій, що входять до цієї групи.

Основна відмінність між балансом і консолідованим балансом полягає в тому, що баланс — це один із фінансових звітів компанії, який представляє зобов'язання та активи компанії на певний момент часу. На відміну від цього, консолідований баланс є розширенням балансу, до якого, поряд зі статтями балансу компанії, також включені статті балансу дочірніх компаній.

Складові КФЗ групи компаній схематично представлено на рис. 1.3.

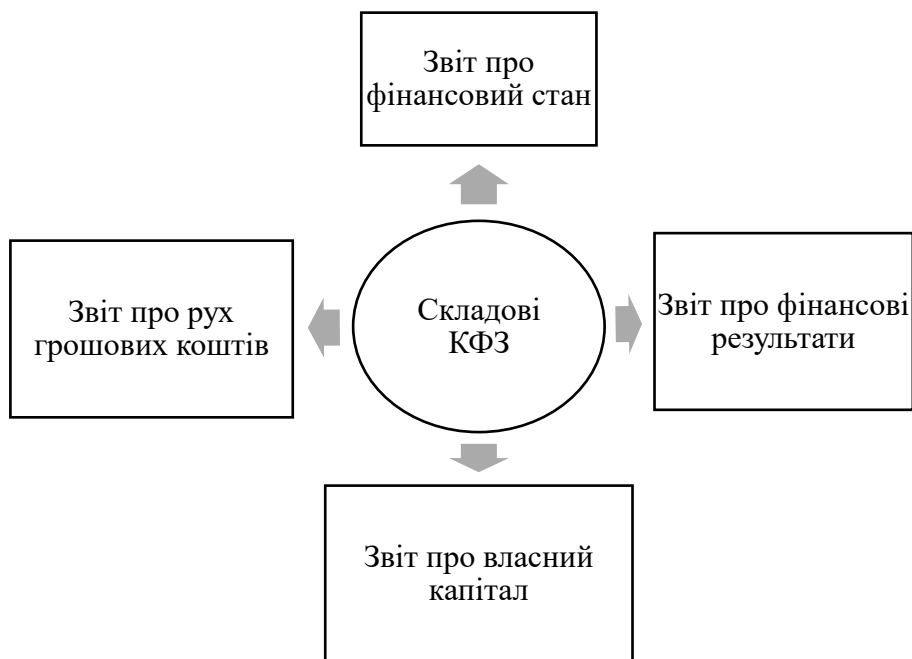

Рис. 1.3 Основні складові КФЗ для групи компаній

Джерело: складено автором на основі [18].

Формування КФЗ має ряд особливостей, зокрема елімінування операцій між компаніями, що входять до групи, з метою усунення подвоєння статей консолідованої звітності групи. Складання консолідованої звітності має кілька цілей, які наочно представлено на рис. 1.4.

Цілі КФЗ
<ul style="list-style-type: none"> • уніфікація та полегшення процедури складання узагальнюючої звітності для корпоративних об'єднань, включаючи транснаціональні корпорації; • забезпечення можливості порівняльного аналізу діяльності підприємств; • стимулювання розвитку та практичного використання передових методик обліку та складання звітності; • забезпечення можливості та механізму контролю діяльності великих корпоративних груп з боку урядових органів.

Рис. 1.4 Цілі консолідованої фінансової звітності

Джерело: складено автором на основі [18].

Широко поширена практика використання даних КФЗ при розрахунку ключових показників діяльності підприємства, а також в оцінці ефективності прийнятих управлінських рішень. Для того, щоб консолідована звітність була

більш повною та правильною, визначено порядок її складання. Ці правила закріплені у МСБО (IAS) 24 «Розкриття інформації про пов'язані сторони», МСБО (IAS) 27 «Окрема фінансова звітність», МСБО (IAS) 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства», МСФЗ (IFRS) 3 «Об'єднання бізнесу» та МСФЗ (IFRS) 10 «Консолідована фінансова звітність».

Процес консолідації не складається з додавання аналогічних статей Балансу, ця думка є помилковою. Через додавання статті активів, зобов'язань, доходів та витрат, а також капіталу загалом не буде отримано консолідовану звітність. Консолідація передбачає низку спеціальних розрахунків, також може будуватися спеціальний графік консолідації, що є покроковою процедурою складання цієї звітності.

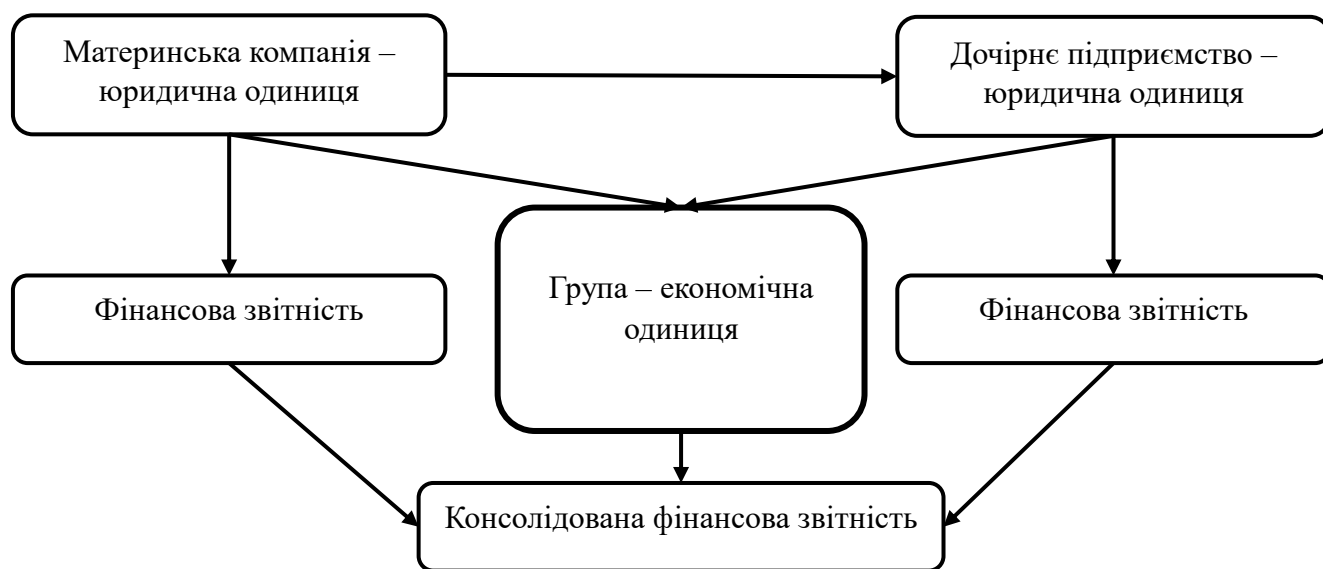

Рис. 1.5 Схема взаємозв'язку материнської та дочірньої компаній

Джерело: розроблено автором

Узагальнюючи вищенаведену інформацію, можна зробити такі висновки щодо особливостей КФЗ, які полягають у тому, що даний тип звітності притаманний лише об'єднанням підприємств та відображає їх фінансовий стан як єдиного цілісного комплексу, а також те, що дана звітність подається головною компанією щодо її дочірніх структур незалежно від рівня впливу на них.

1.2 Роль КФЗ в управлінні групою компаній

Метою формування фінансової звітності є надання достовірної інформації про економічний стан підприємства зовнішнім користувачам та засновникам. Іншими словами, за допомогою формування звітності досягається прозорість діяльності та інформативність звітності суб'єкта господарювання. Таким чином, якщо група складається з кількох відокремлених підприємств, то постає питання про формування консолідованих звітів та бюджетів цієї групи відокремлених підприємств. Необхідно ретельно вивчити особливості ведення бізнесу компанії для того, щоб виключити вплив внутрішніх оборотів при складанні консолідованої фінансової звітності.

Основною метою КФЗ є подання фінансової звітності материнської та дочірніх підприємств у такий спосіб, якби вони були однією компанією. В останні роки це стало особливо важливим через те, що все більше компаній вирости через злиття та придбання, включаючи деякі транснаціональні угоди.

КФЗ відрізняється від звичайної звітності тим, що вона, перш за все, прагне надати інвесторам та іншим стейкхолдерам достовірні та повноцінні результати щодо стану фінансово-господарської діяльності групи компаній. Характерною особливістю КФЗ є елімінація визначених показників за окремими компаніями для подальшого уникнення повторень у загальному звіті.

Важливість консолідованої звітності виходить за межі забезпечення суто інформаційних потреб, оскільки вона має конкретних користувачів – інвесторів та акціонерів. Внутрішньогрупові операції компанії можуть створити нереальну картину діяльності групи компаній, її продажів, розрахунків, запасів, фінансових результатів. У цьому сенсі КФЗ більш об'єктивно відображає діяльність та фінансове становище єдиної групи компаній.

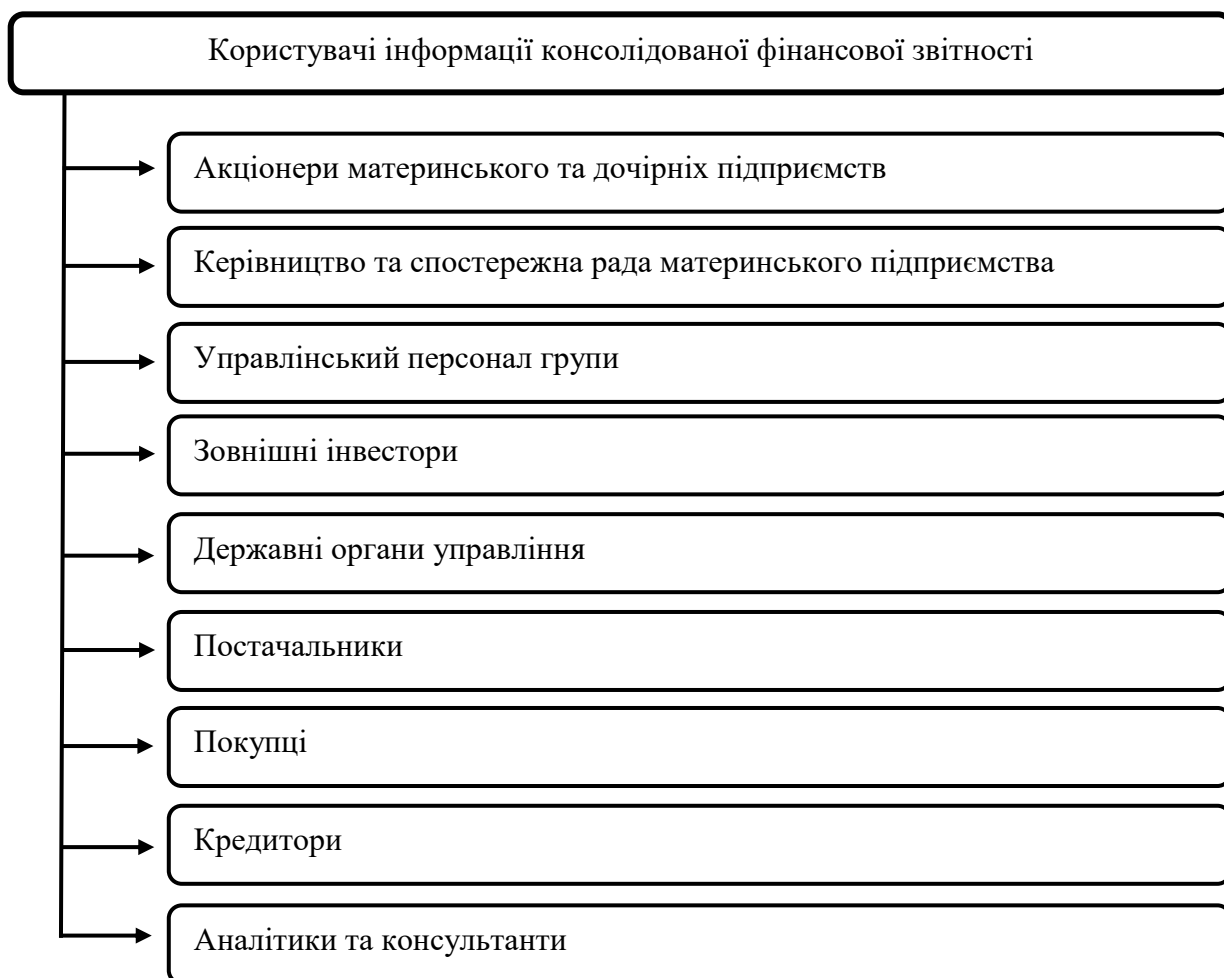

Рис. 1.6 Основні користувачі інформації консолідованої фінансової звітності

Джерело: розроблено автором

Серед переваг КФЗ можна виокремити:

- підвищення керованості компанії;
- залучення нових інвесторів;
- підвищення вартості підприємства.

Це дає материнській компанії можливість повністю контролювати бізнес дочірньої компанії. У сукупності материнська компанія і всі її дочірні підприємства утворюють групу, що знаходиться під контролем материнської компанії [6]. Відповідно до міжнародних стандартів консолідована звітність повинна базуватися на таких принципах, які схематично представлено на рис. 1.7.

Принцип повноти	<ul style="list-style-type: none"> Усі активи, зобов'язання, витрати майбутніх періодів, доходи майбутніх періодів консолідованої групи приймаються у повному обсязі незалежно від частки материнської компанії
Принцип власного капіталу	<ul style="list-style-type: none"> Оскільки материнська і дочірні компанії розглядаються як єдина економічна одиниця, власний капітал визначається за балансовою вартістю акцій консолідованих організацій, а також за фінансовими результатами діяльності цих організацій та резервів.
Принцип справедливої та достовірної оцінки	<ul style="list-style-type: none"> Консолідована звітність повинна бути представлена в ясній і зручній для розуміння формі і давати правдиву і достовірну картину активів, зобов'язань, фінансового стану, прибутків і збитків організацій, що входять до групи і розглядаються як єдине ціле.
Принцип сталості методів консолідації	<ul style="list-style-type: none"> Методи консолідації повинні застосовуватися тривалий час за умови, що організація є функціонуючою, тобто. не має наміру припинити свою діяльність у найближчому майбутньому. Відхилення допустимі у виняткових випадках, причому вони мають бути розкриті у додатках до звітності з відповідним обґрунтуванням.
Принцип суттєвості	<ul style="list-style-type: none"> Цей принцип передбачає розкриття таких статей, величина яких може вплинути на прийняття чи зміну рішення про фінансово-господарську діяльність компанії
Єдині методи оцінки	<ul style="list-style-type: none"> Важливо, щоб при консолідуванні активи та пасиви материнської компанії та дочірніх організацій були оцінені за єдиною методологією, яку застосовують материнська компанія.
Єдина дата складання	<ul style="list-style-type: none"> Консолідована звітність має складатися на дату балансу материнської компанії. Показники звітності дочірніх організацій також мають бути перераховані на дату консолідованої звітності.

Рис. 1.7 Основні принципи КФЗ та їх роль для групи компаній

Джерело: розроблено автором на основі [9]

В даний час КФЗ займає важливе місце в системі економічної інформації та є основним джерелом інформації про діяльність групи компаній. КФЗ у широкому сенсі — це об'єднана звітність двох чи кількох компаній. Відзначимо, що правильне застосування КФЗ є необхідним не лише для головної компанії, а й для її підрозділів звітність яких включається до загального звіту. Це стосується таких структур як спільна економічна діяльність, діяльність асоційованих підприємств [1].

Загальна мета консолідації є досить простою. Група самостійних в юридичному, але взаємопов'язаних в економічному та фінансовому плані компаній, одна з яких відіграє домінуючу роль і називається материнською, а інші ж компанії у певному сенсі відіграють підлеглу роль і називаються дочірніми, становить консолідовану звітність, що дозволяє отримати уявлення про фінансовий стан та результати діяльності групи загалом. У цьому кожне юридично самостійне підприємство, що входить до складу цієї групи, має вести бухгалтерський облік своїх операцій та надавати їх результати у фінансовій звітності. Таким чином, консолідованій звітності притаманні дві основні особливості.

По-перше, вона є звітністю юридично самостійного суб'єкта господарювання. Її метою не є виявлення оподаткованого прибутку, а лише отримання загального представлення діяльності групи компаній, тобто вона має пряму аналітичну спрямованість.

Неможливість використання даних консолідованої звітності з метою оподаткування обумовлюється наступним:

- у консолідованій звітності деякі показники фінансово-економічної діяльності групи представлені у «згорнутому» вигляді, що може призвести до заниження податкової бази з низки найважливіших податків у разі їхнього розрахунку за показниками консолідованої звітності;

- учасники групи можуть розташовуватися у різних регіонах та країнах. У цьому випадку використання консолідованої звітності з метою оподаткування спричинить недоплату податків до бюджетів окремих регіонів та країн;

- група підприємств не завжди є стійкою ринковою одиницею, оскільки учасниками групи можуть стати нові компанії, а колишні учасники — виходити з її складу, тому при використанні для оподаткування консолідованих даних може виникнути невизначеність щодо частки податкової відповідальності організацій, що знову ввійшли до групи і вийшли з неї у поточному податковому періоді.

По-друге, консолідація не є просте підсумовування однойменних статей фінансової звітності компаній групи. Угоди між членами групи компаній не включають до консолідованої звітності показуючи лише активи та зобов'язання,

доходи та витрати від операцій з третіми особами. Будь-які внутрішньогрупові фінансово-господарські операції ідентифікуються та у процесі консолідації виключаються. Складання консолідованої звітності здійснюється і спеціальними алгоритмами на основі даних обліку та звітності учасників групи.

Таким чином, можна сказати, що є очевидні переваги та аргументи, які приносить КФЗ групи компаній та забезпечує повну картину про діяльність організації та її фінансової стійкості. Це дасть вчасно вживати певних превентивних заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення організації або управлінські рішення в потрібних областях.

1.3 Законодавчо-нормативне регулювання складання консолідованої звітності в Україні

Процес формування КФЗ відповідно до МСФЗ відображено у МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» та МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу» [15,17]. Від 2012 року в Україні було розпочато процес реформування обліку на підприємствах та норм формування фінансової звітності відповідно до МСФЗ. На початковому етапі становлення нової системи обліку було розроблено та впроваджено законодавчі норми, зокрема ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 12.05.2011 р. № 3332-VI [4]. Так, кінцевим результатом даної реформи стало використання у вітчизняній системі обліку новітнього механізму складання та подання інформації щодо відображення показників господарської діяльності групою підприємств у вигляді єдиної звітності – КФЗ.

В даний час у системі бухгалтерського обліку України при розгляді поняття фінансова звітність відповідно до МСФЗ, найчастіше йдеться про «консолідовану фінансову звітність», підготовлену відповідно до МСФЗ. У цих умовах необхідно розглянути ряд уточнень у частині законодавчих основ, які регламентують процес формування консолідованої фінансової звітності.

Законодавчі основи формування КФЗ в Україні включають, з одного боку, нормативно-правові документи, що регламентують складання та подання звітності групи компаній, з іншого – МСФЗ, що розкривають положення міжнародних стандартів щодо складання консолідованої фінансової звітності, які з 2012 року стали частиною системи нормативних документів, що регламентують бухгалтерський облік в Україні.

Вивчення нормативно-правових документів у галузі регулювання норм формування КФЗ дає можливість систематизувати та визначити пріоритет не лише самих документів при складанні консолідованої фінансової звітності, а й простежити тенденції змін їхнього змісту щодо регулювання норм формування консолідованої фінансової звітності.

Основний перелік нормативних документів що врегульовують процес та норми формування КФЗ на сучасному етапі наочно відображено на рис.1.8.

Систематизація змісту нормативно-правових актів дозволяють виділити два поняття: «зведена бухгалтерська звітність» та «консолідована фінансова звітність». В економічній літературі виділяються різні підходи до їхнього трактування: одна група авторів розглядаються їх як синоніми; інша група вчених їх розмежовується. Вважаємо, ці поняття необхідно розмежувати, оскільки «зведена звітність» на практиці – це механічне узагальнення інформації, що найчастіше використовується щодо організації державного сектора, міністерств чи відомств, структурних підрозділів однієї юридичної особи. У той час як «консолідація» передбачає зведення показників звітності низки юридично самостійних осіб, що входять до групи компаній, із застосуванням спеціальних процедур консолідації, які зумовлені економічними та фінансовими взаєминами, що склалися між учасниками групи компаній.

Міжнародний рівень

- Сьома Директива Ради 83/349/ЄЕС від 13 червня 1983 р., що базується на п. 3 статті 54 Договору про консолідовану звітність;
- МСФЗ 1 «Перше застосування МСФЗ»;
- МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність»;
- МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу»;
- МСФЗ 11 «Спільні підприємства»;
- МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»
- МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані компанії та спільні підприємства»;
- МСБО 12 «Податки на прибуток».

Національний рівень

- Господарський кодекс України (стаття 126);
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.1999 р.;
- Закон України «Про холдингові компанії в Україні» № 3528 – IV від 15.03.2006 р.;
- Закон України «Про господарські товариства» № 1576 - XI від 19.09.1991р.;
- Закон України “Про цінні папери і фондовий ринок” № 3480-IV від 23.02.2006 р.;
- Закон України “Про акціонерні товариства” № 514 - VI від 17.09.2008 р.;
- П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене наказом Мінфіну України від 31.03.99 р. № 87;
- П(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”, затверджене наказом Мінфіну України від 26.04.2000 р. № 91;
- П(С)БО 17 “Податок на прибуток”, затверджене наказом Мінфіну України від 28.12.2000 р. № 353;
- П(С)БО 19 “Об'єднання підприємств”, затверджене наказом Мінфіну України від 07.07.1999 р. № 163;
- П(С)БО 20 “Консолідована фінансова звітність”, затверджене наказом Мінфіну України від 30.07.99 р. № 176;
- Порядок подання фінансової звітності, затверджений Постановою КМУ від 29.02.2000 р. № 419

Рівень суб'єкта господарювання

- Положення про облікову політику підприємства на основі принципів єдності облікової політики та консолідації звітності

Рис. 1.8 Нормативні документи КФЗ за рівнями врегулювання

Джерело: складено автором

Тривалий час поняття «зведена звітність» заміняла поняття «консолідованої фінансової звітності» у системі нормативно-правових документів України у галузі бухгалтерського обліку. Починаючи з 1991 року, з періоду переходу країни від адміністративно-командної економіки до ринкового формату економічних відносин, до 2004 року в законодавстві України, йшлося лише про формування зведеної бухгалтерської звітності. Уточнення щодо термінології в системі нормативно-правових документів у галузі бухгалтерського обліку при формуванні КФЗ було внесено у 2004 р.

Із затвердженням у 1995 році наказу міністерства фінансів України «Положення про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 26.12.1994 р. № 170, вперше у нормативно-правовому документі, виникло положення (п. 31): «у разі наявності в організації дочірніх і залежних товариств, крім власного бухгалтерського звіту складається також зведена бухгалтерська звітність, що включає показники звітів таких товариств, що знаходяться на території України та поза її межами..» [5]. У розвиток цього становища було затверджено «Методичні рекомендації щодо складання та подання зведеної бухгалтерської звітності» № 112, документ регламентує порядок складання зведеної бухгалтерської звітності. Він застосовувався на практиці до 2015 року щодо складання та консолідованої фінансової звітності. Методичні рекомендації розкривали порядок складання та подання зведеної звітності; правила об'єднання показників бухгалтерської звітності головної організації та дочірніх товариств у зведеній бухгалтерській звітності тощо.

Після офіційного початку процесу реформування бухгалтерського обліку, було прийнято наказ, який вніс зміни до Методичних рекомендацій щодо складання та подання зведеної бухгалтерської звітності. Відповідно до якого вітчизняні підприємства, які здійснюють свою діяльність як «група компаній», отримали можливість формувати консолідовану фінансову звітність відповідно до положень МСФЗ, у разі «якщо одночасно дотримуються таких умов:

- зведену звітність слід складати відповідно до вимог МСФЗ;

- група компаній має забезпечити достовірне відображення показників представлених у звітах відповідно до вимог МСФЗ;
- пояснювальну записку слід складати відповідно до чинних норм ведення бухгалтерського обліку та нормативно-правових актів [6].

Вперше українські підприємства могли добровільно вибрати базис регламентації, для формування КФЗ, між правилами законодавчих актів України і положеннями МСФЗ.

Щодо формування консолідованої звітності слід розмежовувати поняття індивідуальної фінансової звітності, що формується за нормами українського законодавства в галузі бухгалтерського обліку, та консолідованої звітності, що складається за нормами МСФЗ, за окремими категоріями суб'єктів господарювання.

Відповідно до Закону України [25] зведену фінансову звітність подають такі учасники (рис. 1.9):

Надавачі КФЗ
<ul style="list-style-type: none"> • міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать підприємства, засновані на державній власності, та органи, які здійснюють управління майном підприємств, заснованих на комунальній власності, крім власних звітів, складають та подають зведену фінансову звітність щодо усіх підприємств, що належать до сфери їх управління; • зазначені органи також окремо складають зведену фінансову звітність щодо господарських товариств, акції (частки, паї) яких перебувають відповідно у державній та комунальній власності; • об'єднання підприємств крім власної звітності складають і подають зведену фінансову звітність щодо усіх підприємств, які входять до їх складу, якщо це передбачено установчими документами об'єднань підприємств відповідно до законодавства .

Рис. 1.9. Надавачі КФЗ відповідно до чинного законодавства України

Джерело: складено автором на основі [2]

Відповідно до Директиви ЄС № 7, «КФЗ як різновид бухгалтерської звітності призначена для характеристики фінансового стану та фінансового результату

діяльності групи, суб'єктів господарювання, заснованої на відносинах контролю» [2]. Іншими словами, було внесено уточнення до термінології та надано відповідь на питання, хто готує даний вид фінансової звітності.

Крім того, розмежовані поняття «індивідуальної» та «консолідованої» фінансової звітності, як різні види звітності, що формуються різними суб'єктами, для різних груп компанії та окремих фірм у концепції вперше було зазначено необхідність надання «законодавчого визнання» МСФЗ, щоб вони набули певної юридичної сили, для більш чіткої визначеності застосування положень МСФЗ у процесі формування КФЗ вітчизняними підприємствами. Саме у Концепції було регламентовано, що «консолідованій фінансовій звітності, підготовленій за МСФЗ, має бути надано статусу однієї з видів офіційної звітності» [2].

Таким чином, шляхом систематизації документів, що регламентують формування КФЗ в Україні, можна виділити дві групи нормативно-правових актів, які наочно представлено на рис. 1.10.

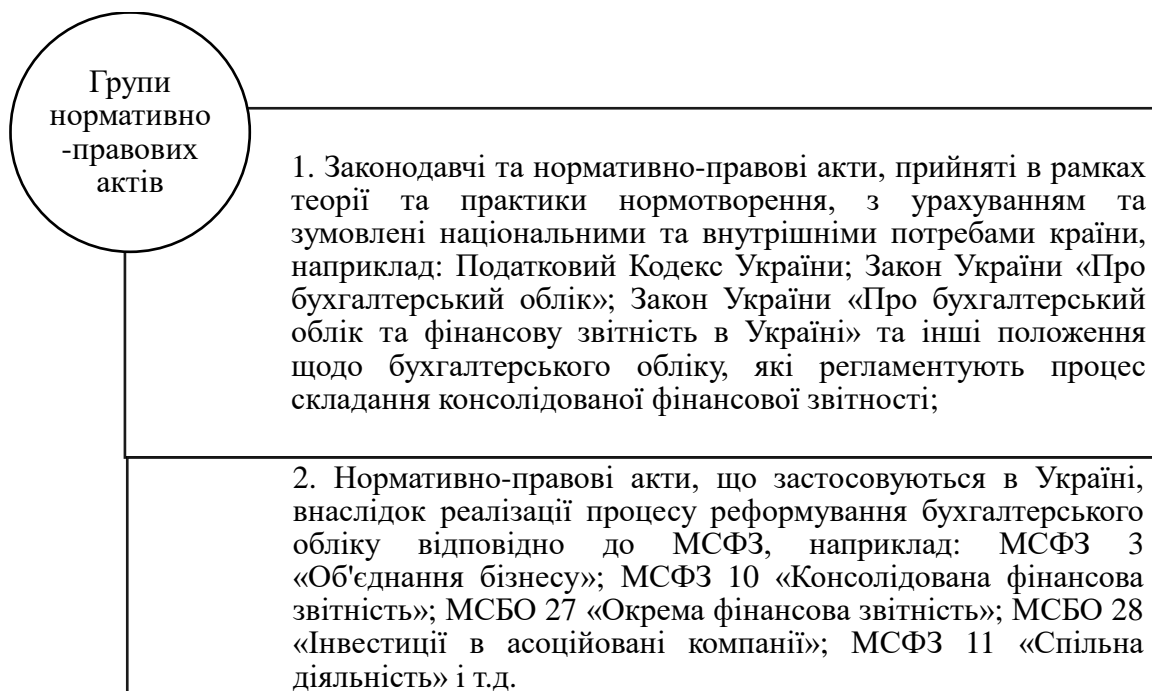

Рис. 1.10. Групи нормативно-правових актів щодо врегулювання КФЗ в Україні

Джерело: угруповано автором.

Важливість застосування МСФЗ та їх положень у сфері формування КФЗ групою компаній у частині законодавчих основ знаходить своє відображення також у Законі України [25].

Зауважимо, що від 2011 року міжнародні стандарти увійшли у національну систему та стали частиною вітчизняної облікової системи для покращення нормативного врегулювання складання та подання звітності групами компаній. Отже, міжнародні стандарти виступають у ролі пакету документів, які відображають норми та принципи формування і подання КФЗ з метою задоволення інтересів внутрішніх та зовнішніх користувачів для подальшого прийняття управлінських рішень [10].

В даний час однозначним висновком є те, що при формуванні КФЗ групою компаній та визначенні законодавчих основ недостатньо відштовхуватися тільки від положень першої групи законодавчих та нормативно-правових актів. Норми міжнародних стандартів щодо складання консолідованої звітності є суттєвою частиною українських законодавчих норм, і їх облік є необхідним при здійсненні процедур консолідації. Роль МСФЗ у системі нормативного регулювання бухгалтерського обліку визначається Законами України у сфері бухгалтерського обліку, де розкривається процедура та порядок «офіційного» визнання дії МСФЗ на території України.

Значна кількість українських підприємств сьогодні планують або вже формують свою звітність за міжнародними стандартами. Для організацій, які ще не ухвалили рішення щодо застосування МСФЗ, крім складності цього рішення виникає й інша проблема. Фірми опиняються у складній ситуації, коли необхідно паралельно вести облік відповідно до норм чинного законодавства з одного боку, та складання «зрозумілої та доступної інформації» відповідно до міжнародних стандартів з іншого.

Враховуючи всю складність процесу консолідації фінансової звітності в Україні варто відзначити, що існують проблеми у методології складання КФЗ відповідно до чинного законодавства, які наочно представлено на рис. 1.11.

Проблеми у методології складання КФЗ
<ul style="list-style-type: none">• Відсутній чіткий інструментарій для бухгалтерів щодо практичного застосування вимог МСФЗ для складання консолідованої фінансової звітності; Існує низка суперечностей та невідповідностей між МСФЗ та чинними законодавством України• Консолідація управлінських даних та отримання достовірної консолідованої звітності ускладнено неузгодженими методиками ведення обліку та управління фінансами дочірніх компаній• МСФЗ вимагає додаткове розкриття інформації: примітки та аналіз фінансових показників, що не передбачено національними стандартами• Консолідована фінансова звітність є неоперативною зважаючи на високу тривалість формування даних за групами компаній

Рис. 1.11. Проблеми у методології складання КФЗ відповідно до чинного законодавства України

Джерело: складено автором.

Підсумовуючи, зазначимо, що для більш досконалого та ефективного складання КФЗ необхідно розробити методичні рекомендації та положення на законодавчому рівні України, які б враховували специфіку галузей господарювання та відображали конкретні інструкції з консолідації фінансової звітності групою компаній.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ГРУПИ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Підготовчі процедури при складанні консолідованої звітності

З розвитком інформаційних технологій у бухгалтерському обліку з'явилася можливість обробки більшої кількості оперативно-облікової інформації, що послужило основою для використання КФЗ в аналітичних та управлінських цілях. Відтак, значення КФЗ значно розширилося. В даний час, більшість великих груп компаній використовують консолідовану звітність у цілях управління, оскільки інформація, яку вона відображає є важливою для цілей управління групою.

При складанні КФЗ за МСФЗ можна виокремити 2 варіанти [31]:

1) спочатку готується звітність за МСФЗ для кожної компанії групи. Потім дані цих звітностей підсумовуються та коригуються для отримання консолідованої звітності.

2) спочатку складаються показники звітностей всіх компаній. Потім агрегована звітність групи трансформується відповідно до МСФЗ та коригується з метою консолідації. Вибір того чи іншого варіанту залежить від кадрових та технічних можливостей групи підприємств.

Загалом обидва варіанти дадуть схожі результати, проте перший є більш тривалим та затратним. Тим не менш, у цьому є переваги: з'являється можливість аналізувати не лише консолідовану звітність групи, а також звітності кожної компанії, адже вони підготовлені за стандартами МСФЗ.

Порядок складання КФЗ групами підприємств має низку особливостей. Перед початком складання консолідованої звітності головне підприємство має отримати від усіх організацій групи такі дані [4] (рис.2.1):

Дані	Вимоги
<ul style="list-style-type: none"> • про фінансові вкладення кожного із підприємств групи у статутні капітали інших; • про номінальну вартість акцій (часток капіталу) підприємств групи; • про отриманий підприємствами групи емісійний доход; • про залишки кредиторської та дебіторської заборгованості підприємствами групи один одному; • про кредити та позички, видані підприємствами групи один одному; • про нараховані та виплачені дивіденди підприємствами групи; • про внутрішньогрупові доходи та прибутки; • про придбані підприємствами групи основні засоби; • про придбані в організацій групі та ще не списані матеріали, товари, готову продукцію. 	<ul style="list-style-type: none"> • економічна сумісність суб'єктів господарювання, • можливість контролювати дочірні підприємства. • формування КФЗ у кожній групі компаній вибудовується технічних та інших можливостей підприємств.

Рис. 2.1 Перелік необхідної інформації та вимог до неї при складанні КФЗ групою підприємств

Джерело: складено автором на основі [9]

Процес індивідуальний і залежить від багатьох факторів:

- організаційно-правової форми,
- застосовуваних стандартів.

Процес формування КФЗ групи компаній включає у собі ряд етапів та облікових процедур. Загалом, процес формування КФЗ групи компаній відповідно до Загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку або Міжнародних стандартів можна розділити на такі етапи [4]:

- методологічний,

- організаційний,
- заключний.

Методологічний етап. Формування КФЗ групи спочатку передбачає розробку методології формування даної звітності, що базується на стандартах та внутрішньогрупових методичних документах, що застосовуються у групі. Цей етап полягає у проведенні наступних процедур:

- визначення обсягів консолідації;
- розробка та запровадження єдиної облікової політики для всіх учасників групи компаній;
- розробка та використання єдиного плану рахунків усіма підприємствами групи.

Принциповим питанням консолідації є визначення обсягів консолідації, звітності компаній, які є об'єктом консолідації. До його складу входять:

- консолідуюча компанія, на яку покладено обов'язок проведення процедур консолідації та формування КФЗ (материнська компанія);
- консолідовані компанії, над якими правом контролю (прямого чи непрямого) чи істотного впливу має консолідуюча компанія (всі інші компанії, звітність яких входить до консолідованої звітності групи).

За своєю структурою принципи консолідації сучасних великих корпоративних утворень різних країн світу досить складні. Це зумовлено утворенням груп компаній, що включають у собі підприємства різних видів економічної діяльності, взаємопов'язаних один з одним.

Організаційний етап. В умовах існування відмінностей між МСФЗ та НП(С)БО та формування КФЗ необхідним є вибір методу формування КФЗ відповідно до МСФЗ.

Виділяються три підходи до формування КФЗ відповідно до МСФЗ [7]:

- організація паралельного обліку;
- використання методу трансформаційних таблиць;
- використання спеціалізованого програмного забезпечення.

Зазначимо, що вибір порядку організації складання КФЗ має здійснюватися материнською компанією.

Останній етап. На даному етапі практично реалізується та закріплюється той механізм, який був сформований на попередніх двох етапах. Таким чином, на заключному етапі материнська компанія формує єдину облікову політику для групи, єдиний план рахунків, обирає метод формування консолідованої фінансової звітності.

Загальна процедура формування консолідованої звітності складається з декількох етапів [7]:

1. Визначення структури групи. Вибір методів консолідації ґрунтується на контролі материнського підприємства над дочірнім, тому важливо знати ступінь контролю та залежності всіх підприємств, інформація яких відображається у консолідованій звітності. Для цього графічно представляється структура консолідованого підприємства, із зазначенням ступеня залежності дочірніх від материнської компанії.

2. Розрахунок часток учасників консолідованого підприємства чи визначення «частки меншості». Цей показник необхідний для розрахунку частки чистих активів, що відносяться до акціонерів групи та частки чистих активів інших акціонерів. За безпосередньою участю материнської компанії у статутному капіталі дочірньої процент її участі визначається відсотком активних акцій у статутному капіталі дочірнього підприємства.

3. Розрахунок «ділової репутації». Відповідно до МСФЗ чисті активи – це результат перевищення активів компанії над її зобов'язаннями, тобто вони рівні сумі власних коштів компанії (статутний капітал + резерви + нерозподілений прибуток). Відповідно їх розрахунок проводиться з використанням статей балансу, які стосуються розподілу власних коштів. Показники чистих активів використовують для розрахунку «ділової репутації» компанії, тобто гудвілу (на дату поглинання, купівлі, придбання) та частки інших акціонерів (на дату складання консолідованої звітності).

4. Розрахунок резервів. Сума резервів, що належать до акціонерів консолідованого підприємства, складається з резервів материнської організації та частки акціонерів головної організації у зміні резервів дочірньої організації. Останній показник розраховується як добуток відсотка участі головної організації та суми зміни резервів дочірньої організації за період з моменту поглинання (придбання) за звітною датою. Сума чистого прибутку (збитку), що відноситься до акціонерів групи, є різницею між прибутком (збитком) після сплати податків та часткою інших акціонерів у зміні чисті активи за звітний період.

5. Відображення акцій та частки участі у капіталі дочірнього підприємства. Акції, куплені у акціонерів дочірнього підприємства, що відображаються в балансі головної організації за собівартістю придбання, а частка участі у власному капіталі дочірньої фірми – за балансовою вартістю внесених активів.

6. Відображення дивідендів. Сума отриманих дивідендів у поточному фінансовому році асоційованими партнерами консолідованих підприємств має бути показано у консолідованій звітності відокремлено від фінансового результату діяльності консолідованого підприємства, у складі прибутку партнерів (прибуток консолідованої групи). У консолідованій звітності маємо знайти відображення лише дивідендів, виплачені стороннім (стосовно консолідованої групи) засновникам.

7. Оцінка довгострокових фінансових інвестицій. У балансі головного підприємства довгострокові фінансові вкладення оцінюються за собівартістю плюс відповідна частка нерозподіленого прибутку минулих років асоційованих партнерів з придбання.

8. Комбінування (елімінування). Необхідність цієї процедури пов'язана з усуненням подвійного рахунку в консолідованій звітності та правильним відображенням величини активів та пасивів у балансі єдиного підприємства. Важливо пам'ятати, що КЗ формується з погляду головного підприємства. Для її підготовки потрібно комбінувати звітності материнської та дочірніх підприємств, для цього складаються статті активів та пасивів таким чином, щоб КЗ представляла

собою звітність єдиної господарської одиниці. Особливу увагу слід приділити процесу елімінування інвестицій, капіталу та резервів.

9. Виключення внутрішніх розрахунків консолідованих підприємств. Для запобігання подвійному відображенню коштів, заборгованості в консолідованій звітності, залишки за рахунками підприємств консолідованої групи потрібно виключити. Для цього до формування звітності проводиться детальна вивірка фінансово-господарської діяльності консолідованих підприємств у межах їхньої взаємодії. Для реалізації цього етапу потрібно звірити дебіторську та кредиторську заборгованість між компаніями, що входять до консолідованого підприємства, залишки за рахунками дебіторської та кредиторської заборгованості у частини групи підприємств взаємовиключити.

10. Виключення дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з компаніями, що входять до консолідованого підприємства. При формуванні консолідованої звітності може одночасно виникнути дебіторська заборгованість одних підприємств групи та кредиторська заборгованість інших до однієї і тієї ж сторонньої юридичної чи фізичної особи. Це може призвести до спотворення консолідованої звітності. Тому до складання консолідованого балансу необхідно зробити звірку дебіторської та кредиторської заборгованості та виключити однакову суму з консолідованої звітності.

Безпосередньо підготовчі процедури формування КФЗ передбачають виконання таких етапів як [31]:

- 1) формування моделі звітності;
- 2) підготовка інформаційних запитів;
- 3) збирання інформації;
- 4) перевірка даних;
- 5) трансформація звітності;
- 6) підготовка підсумкового варіанта консолідованої фінансової звітності;
- 7) аудит консолідованої фінансової звітності.

Перший етап формування КФЗ групи компаній полягає в описі існуючих бізнес-процесів, взаємодії з бухгалтерськими, фінансовими, виробничими,

технічними та іншими службами компаній, що входять до групи, аналіз основних напрямів діяльності компаній, що дозволяє визначити сегмент, якому належить компанія. Також на цьому етапі необхідно розробити форму звітності та підготувати модель приміток до звітності згідно з обраними стандартами.

Другий етап полягає в аналізі мінімально необхідної для трансформації звітності аналітики, визначенні обсягу необхідної інформації, розроблення форм інформаційних запитів.

На третьому етапі відбувається збір інформаційних пакетів з кожної компанії у форматі, розробленому на другому етапі. Після чого відбувається формування інформаційної бази кожній компанії. Також компанія має бути готова до того, що можуть знадобитися нефінансові документи, а, наприклад, реєстри судових справ, що відбулися у звітному періоді або ще незавершених на дату складання звітності.

Четвертий етап включає визначення контрольних точок звірення даних із залученням різних служб компаній, контроль за заповненням форм запитів шляхом перевірки відповідності аналітичних та синтетичних показників звітності на внутрішню несуперечність. Також необхідно вимагати у компанії пояснення причин суттєвих змін, що відбулися за звітний період.

П'ятий етап - трансформація індивідуальної звітності, одержаної від компаній. На даному етапі також необхідно зробити перенесення коригувань минулих років та сформуванню коригування поточного звітного періоду, провести аналіз фінансової інформації на предмет виявлення нових коригувань.

Слід зазначити, що складністю на цьому етапі є звірка внутрішньогрупових розрахунків. Можуть виникнути суттєві різниці, наприклад, між дебіторською та кредиторською заборгованістю компаній групи, а також між виручкою від однієї компанії і вартістю придбання продукції в іншій. Вони можуть бути викликані як помилками бухгалтера, так і об'єктивними причинами (наприклад, товар на дату звітності знаходиться у дорозі). Тому необхідно своєчасно робити звірку внутрішньогрупових розрахунків.

Шостий етап передбачає підготовку підсумкового варіанту КФЗ – формування повного комплексу звітності, приміток, завершальний аналіз сформованої звітності, виявлення та виправлення помилок.

Сьомий етап – незалежний аудит та отримання аудиторського висновку. Для компанії важливо, щоб співробітники підрозділів, залучені до процесу спілкування з аудиторами могли відповісти на поставлені питання та подати достовірну інформацію. Тому доцільно покласти обов'язок координації процесу спілкування аудиторів з компаніями групи на відділ формування КФЗ головної компанії. З питаннями, які будуть задаватися аудиторами компаніям групи, необхідно ознайомитися заздалегідь та завчасно підготувати потрібну інформацію. Заздалегідь також необхідно скласти графік інтерв'ю аудиторів із співробітниками.

Таким чином, при виборі методів та порядку формування КФЗ слід виходити з особливостей підприємства, пов'язаних з тим, що проведення аналізу проводиться за даними окремо взятого підприємства, а за групою компаній, які здійснюють різні види діяльності та мають різнопланові структури капіталу та порядок фінансування.

2.2. Методологічні принципи формування консолідованої звітності

КФЗ – це система показників, що відображають майнове та фінансове становище на звітну дату та фінансові результати за звітний період групи взаємопов'язаних організацій, що з головного, дочірніх, і навіть залежних товариств [11].

Особливе місце в системі звітності належить звітності про діяльність групи організацій, яка називається консолідованою фінансовою звітністю. Розуміння принципів формування такої звітності сприятиме задоволенню інтересів широкого кола користувачів. КФЗ виступає як сполучна ланка між емітентами та інвесторами, сприяє підвищенню рівня сумісності інформації. Водночас у

вітчизняній літературі немає єдиного підходу до трактування сутності цієї категорії.

З метою підготовки консолідованої звітності на підставі даних єдиного обліку, слід розробити технологію формування та відображення облікової інформації з усіх фінансово-господарських операцій. Впровадження технології тягне за собою аудит усіх програмних продуктів, що використовуються групою, а також дотримання важливих позицій внутрішньогрупового руху первинної облікової документації з подальшим відображенням у системі синтетичного та аналітичного обліку з метою формування звітності за принципами МСФЗ.

Головним завданням у процесі формування КФЗ є розробка моделі таким чином, щоб вона трансформувалася в конкретні умови будь-якої консолідованої організації. Крім того, при формуванні консолідованої звітності одним із важливих моментів для користувачів є наявність повноти інформації.

Склад методів консолідації звітності з метою контролю повноти інформації та запропонованої загальної процедури формування консолідованої звітності дозволяють незалежно від використовуваного методу сформувати звітність.

Типовий склад форм КФЗ за МСФЗ та НП(С)БО наведено на рис. 2.2.

За міжнародними стандартами	За національними стандартами
<ul style="list-style-type: none"> • Консолідований звіт про фінансовий стан • Консолідований звіт про сукупні доходи • Консолідований звіт про рух грошових коштів • Консолідований звіт про зміни у власному капіталі • Примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових потоків, та інші пояснювальні примітки 	<ul style="list-style-type: none"> • Консолідований баланс • Консолідований звіт про фінансові результати • Консолідований звіт про рух грошових коштів • Консолідований звіт про власний капітал • Примітки

Рис. 2.2 Склад консолідованої фінансової звітності

Джерело: складено автором на основі [19]

На підставі єдиної процедури формування консолідованої звітності істотно полегшується для консолідованих агентів, які використовують різні методи формування консолідованої звітності, що сприяє уніфікації та автоматизації даного процесу.

При складанні консолідованої звітності відповідно до МСФЗ слід брати до уваги те, що консолідація включає не лише складання індивідуальної звітності з МСФЗ, а також технічні операції, такі як елімінування (видалення, виключення) внутрішньогрупових операцій, розрахунок гудвілу та розрахунок частки меншості.

Техніка та методи складання консолідованої звітності в різних країнах різні. Залежно від характеру операції при інвестуванні та встановленні контролю виділяють два методи складання первинної консолідованої звітності [6]:

- метод покупки (придбання),
- метод злиття (поглинання).

Ці методи різняться процедурно і впливають на сукупні фінансові результати, що подаються у консолідованій звітності. Відповідно, при розробці організації та методики складання КФЗ необхідно враховувати всі її особливості.

В цілому процес організації складання КФЗ визначає методику складання консолідованої звітності, технологію складання КФЗ та суб'єктів складання звітності. Залежно від ступеня підконтрольності підприємств використовуються різні методи консолідації звітності (рис. 2.3).

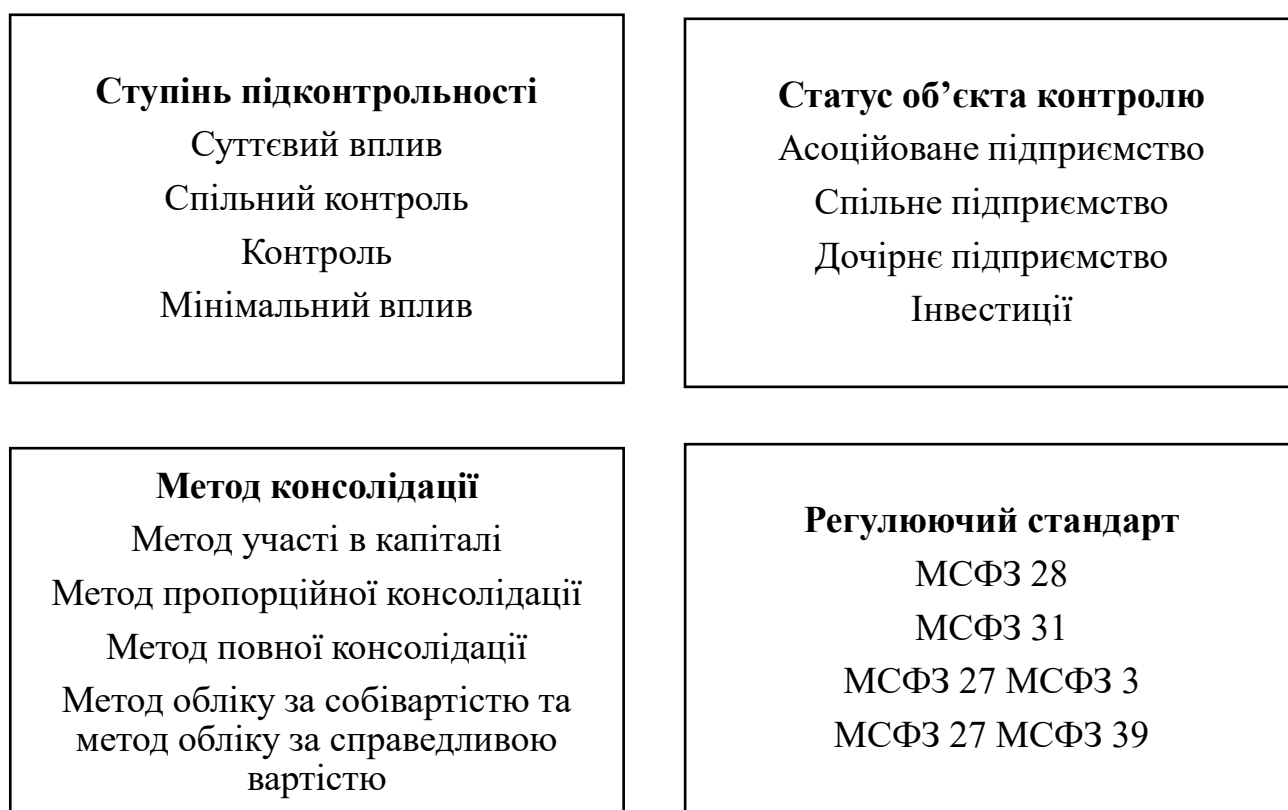

Рис. 2.3 Залежність методики обліку та оцінки фінансових інвестицій від ступеня контролю

Джерело: складено автором на основі [21]

Відтак, методологія формування КФЗ ґрунтується на комплексі спеціальних методів та елементів у визначеній послідовності. Загалом, методологія формування КФЗ є достатньо непростю внаслідок того, що при подальшій консолідації відзначається потреба у виключенні деяких статей для подальшого уникнення повторення рахунку та перебільшення показників капіталу та фінансового результату компаній.

Проте, визначений комплекс процедур є занадто узагальненим. Тож у разі виникнення спірних ситуацій, що потребують подальшої деталізації процесу консолідації та відображення інформації у логічній послідовності для подальшого

представлення правдивої інформації у фінансовій звітності групи компаній (рис. 2.4).

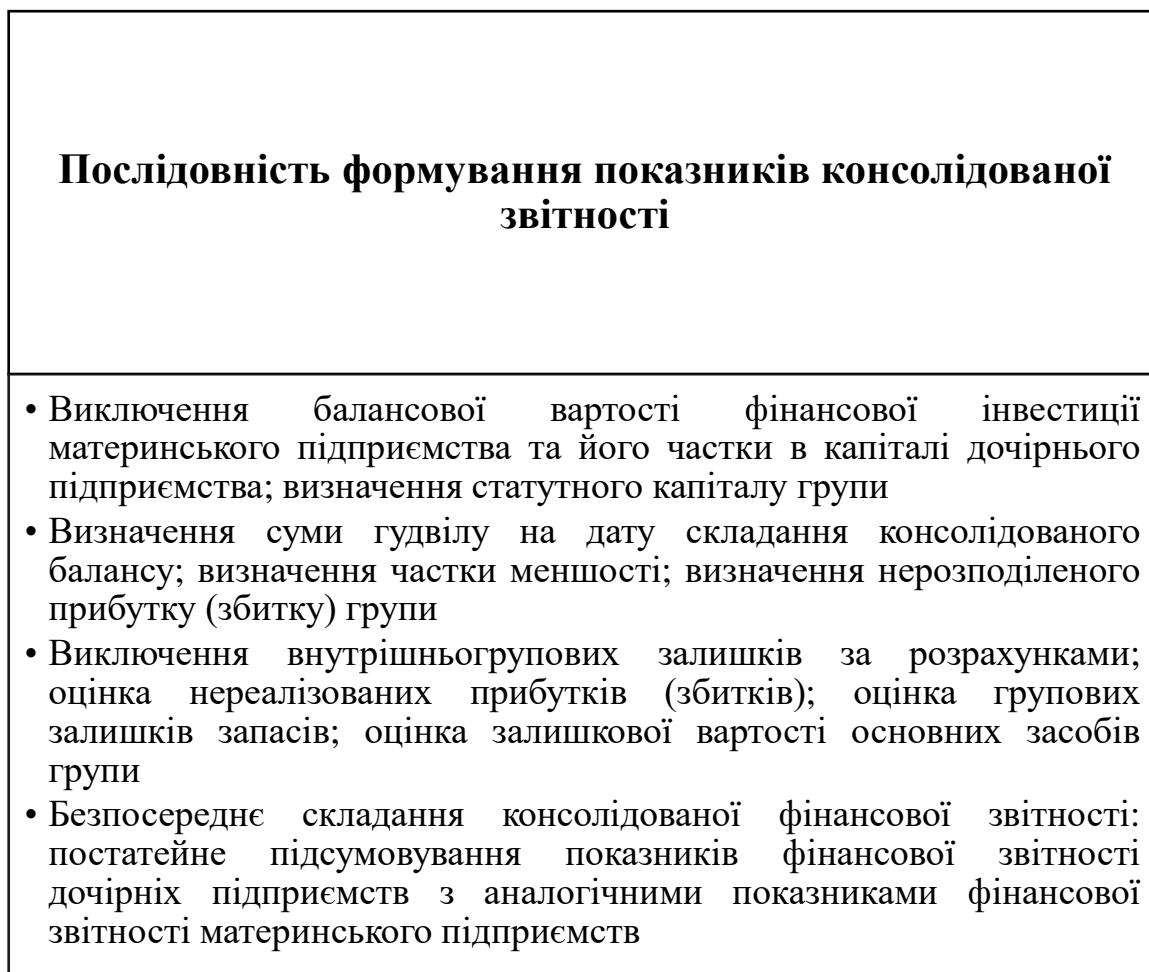

Рис. 2.4. Послідовність виконання процедур консолідації

Джерело: складено автором на основі [21]

Формування КФЗ відбувається з урахування встановлених принципів та положень окрім загальноприйнятих у НП(С)БО 1, які консоліднуються у НП(С)БО 2 зводять до таких положень (рис. 2.5).

Принципи КФЗ

- 1. Консолідовану фінансову звітність готує і подає материнське підприємство.
- 2. До консолідованої фінансової звітності включають показники фінансової звітності всіх дочірніх підприємств, за винятком показників фінансової звітності тих дочірніх підприємств, які не включаються з певних причин.
- 3. Материнське підприємство не подає консолідовану фінансову звітність за наявності певних умов, визначених НП(С)БО 2.
- 4. Дочірнє підприємство вважається контрольованим з боку материнського підприємства за наявності деяких умов, визначених НП(С)БО 2.
- 5. У разі, якщо дочірнє підприємство перестає бути контрольованим, материнське підприємство: а) не включає показників такого дочірнього підприємства до консолідованої фінансової звітності; б) визнає фінансові інвестиції в дочірнє підприємство за справедливою вартістю та відображає їх, а також будь-яку дебіторську заборгованість та зобов'язання у розрахунках з дочірнім підприємством згідно з відповідними НП(С)БО; в) припиняє визнавати інший сукупний дохід, пов'язаний з таким дочірнім підприємством; г) визнає доходи і витрати, пов'язані з втратою контролю.
- 6. Фінансова звітність материнського підприємства та його дочірніх підприємств, що використовується в процесі складання консолідованої фінансової звітності, складається за той самий звітний період і на ту саму дату балансу.
- 7. Консолідовану фінансову звітність складають із фінансової звітності групи підприємств із використанням єдиної облікової політики для подібних операцій. Якщо облікова політика одного з дочірніх підприємств відрізняється від політики, що використовується для складання консолідованої звітності, то до об'єднання такої звітності зі звітністю материнського підприємства вона узгоджується з обліковою політикою, яка використовується для складання консолідованої фінансової звітності.

Рис. 2.5. Основні принципи консолідованої звітності відповідно до стандарту НП(С)БО 2

Джерело: складено автором на основі [10].

Методологія формування та складання КФЗ групи компаній є складною внаслідок потреби у виключенні статей, які не підлягають включенню у КФЗ групи компаній. Так, зазвичай, компанії відображають лише активи та зобов'язання, доходи і витрати від операцій із третіми особами. Тож, для подальшого отримання

реальної та правдивої інформації щодо діяльності групи компаній необхідно використовувати єдині облікові та визначений перелік процедур для цілей консолідації на рівні групи.

Типи методик складання КФЗ групами підприємств відображено на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Типи методик складання КФЗ

Джерело: складено автором на основі [6]

Щодо консолідованої фінансової звітності, то слід звернути увагу на методи консолідації, які дозволені Директивою 2013/34/ЄС (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Методи консолідації за Директивою 2013/34/ЄС та в Україні

	Методи консолідації в ЄС	Методи консолідації в Україні
У разі одноосібного контролю (в межах групи)	Метод придбання, метод злиття	Метод придбання
У разі спільно контрольованих компаній	Пропорційна консолідація	Метод участі в капіталі
Для асоційованих компаній	Метод участі в капіталі	Метод участі в капіталі

Джерело: складено автором на основі [5]

Як бачимо з даних табл. 2.1, Директивою 2013/34/ЄС збережені методи консолідації, які в Україні не використовуються, оскільки національні стандарти

були змінені відповідно до МСФЗ. Зокрема, це стосується методів злиття та пропорційної консолідації. Тобто, під загальною технологією формування КФЗ групи компаній слід розуміти ретельно організований та обґрунтований процес обліку, який визначає алгоритм проведення консолідації, що формують єдиний комплекс.

Проте належне дотримання порядку консолідації має бути завершено позитивним результатом, який полягає в отриманні достовірного КФЗ групи компаній.

Зауважимо, що кожна методика містить необхідні покрокові алгоритми первинної та подальшої консолідації звітних даних локальних бухгалтерій, реєстри, що забезпечують системне відображення об'єктів консолідації, та удосконалені форми консолідованого балансу та консолідованого звіту про прибутки та збитки, додатки, що підвищують інформаційну ємність звітності.

Таким чином, визначення методики формування КФЗ є непростим процесом, адже для належного відображення та подання правдивої і коректної інформації щодо стану діяльності групи компаній слід використовувати єдину систему обліково-контрольних принципів та процедур.

2.3. Особливості класифікації, облікової оцінки та знецінення гудвілу при його визначенні для складання консолідованої фінансової звітності

У сучасних умовах ведення бізнесу стає незаперечним факт колосальної ролі нематеріальних факторів у вартості компанії або окремо взятих товарів. Однак створення гудвілу або ділової репутації як одного з найважливіших активів організації – процес, як правило, довгий, пов'язаний із формуванням власного контингенту споживачів та клієнтів, позитивного іміджу компанії, збільшення популярності засобами маркетингу, впізнаваності бренду, реклами, благодійності та спонсорства тощо.

У додатку до МСФЗ (IFRS) 3 «Об'єднання бізнесу» дається таке тлумачення поняття: гудвіл – це актив, що має майбутні економічні вигоди, є результатом інших активів, придбаних при об'єднанні бізнесу, які не ідентифікуються та не визнаються окремо [7].

МСФЗ (IAS) 38 показує, що нематеріальний актив за визначенням повинен бути ідентифікованим, так щоб його можна було відрізнити від гудвілу. Гудвіл, який створений підприємством у ході звичайної діяльності, рідко знаходить відображення у фінансовій звітності компанії, він не підлягає визнанню як актив. Гудвіл, визнаний при об'єднанні бізнесу, є активом, що представляє майбутні економічні вигоди від активів, що купуються при об'єднанні бізнесу, що не піддаються персональній ідентифікації та окремому визнанню.

Під час визначення долі головної компанії у відповідності до кожної із дочірніх структур відбувається формування гудвілу. Так, за національним стандартом під гудвілом розуміють перевищення вартості покупки над долею покупця у контексті справедливою оцінки визначеного активу чи зобов'язань на встановлену дату балансу [20].

Гудвілом є нематеріальний актив, який визначається як різниця між балансовою та фактичною вартістю активу. За таких умов, він є майновим та формується внаслідок застосування дієвих управлінських практик, лідерських позицій на ринку та застосування новітніх технологій [25].

З позиції оцінки гудвіл можна розділити на позитивний - вартість фірми виявляється вищою за величину її чистих активів, і негативний – у тому випадку, коли відбувається зворотна ситуація. Звичайно, для кожної успішної компанії дуже важливо мати позитивний внутрішньо створений гудвіл.

На рис. 2.7 наведено класифікацію методів економічної оцінки гудвілу.

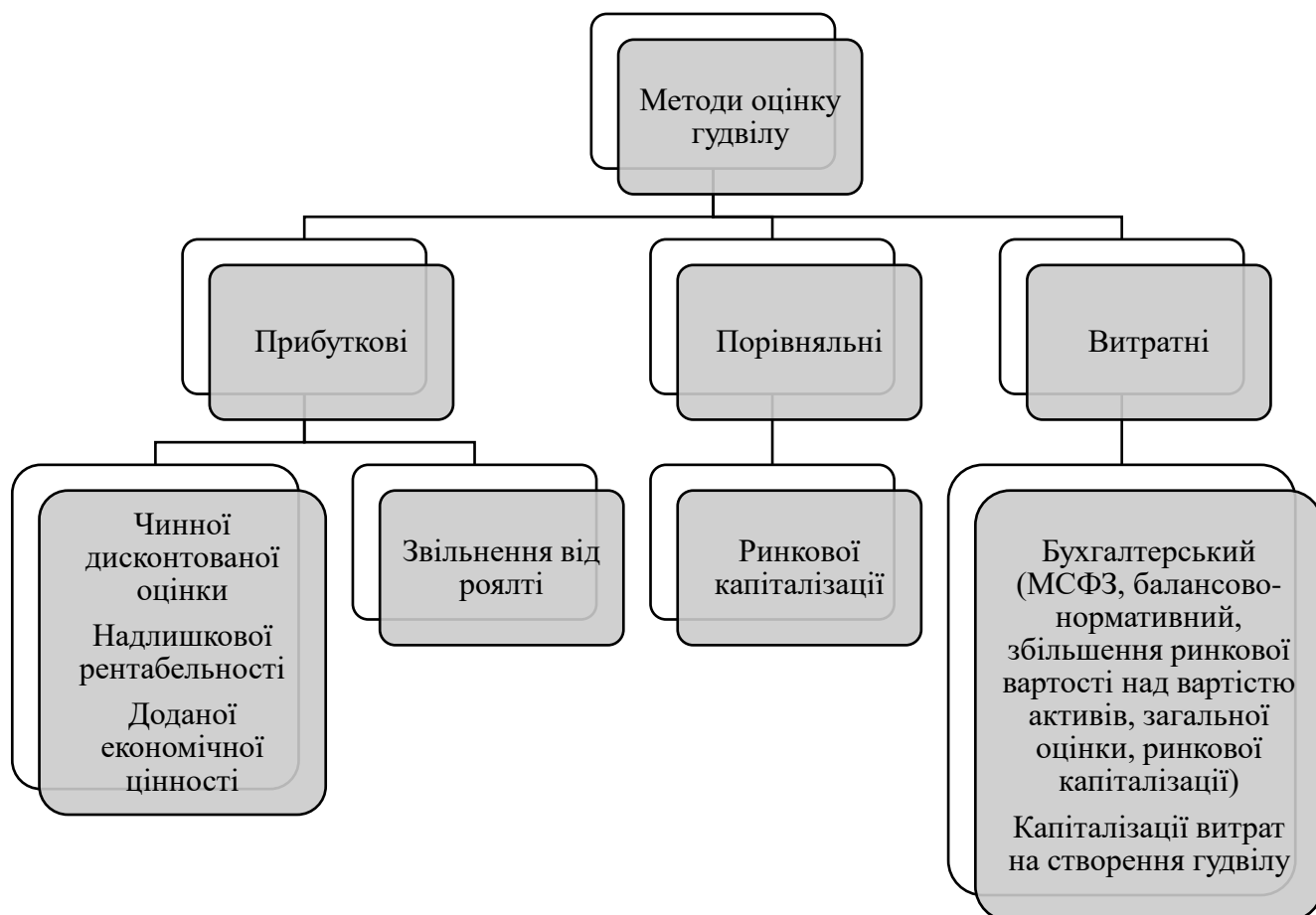

Рис. 2.7 Методи економічної оцінки гудвілу за МСФЗ

Джерело: складено автором на основі [7]

У Додатку А представлені підстави для включення кожного з класифікованих методів оцінки гудвілу в конкретний клас, а також сформульовані переваги та недоліки аналізованих методів. Відповідно до національного стандарту, під вартістю набутої ділової репутації слід розуміти різницю між ціною покупки, яку сплачують продавцю у процесі покупки компанії як майнового об'єкту та сумою активів і зобов'язань компанії відображених у балансі на момент покупки.

Значним чином відрізняється оцінка гудвілу згідно з МСФЗ (IFRS) 3. Під нею мають на увазі різницю між ціною придбання та сумою на дату придбання ідентифікованих активів за вирахуванням прийнятих зобов'язань.

Такий метод називається методом розрахунку повного гудвілу. Він заснований на тому, що в угодах щодо об'єднання бізнесу необхідно розраховувати величину гудвілу так, як вона розраховувалася б у випадку, якби фірма-покупець

викупила весь пакет переваг права голосу придбаної компанії. За допомогою цього методу розраховують гудвіл, який відноситься до всього дочірнього підприємства. Таким чином, отримуємо першу формулу (рис. 2.8).

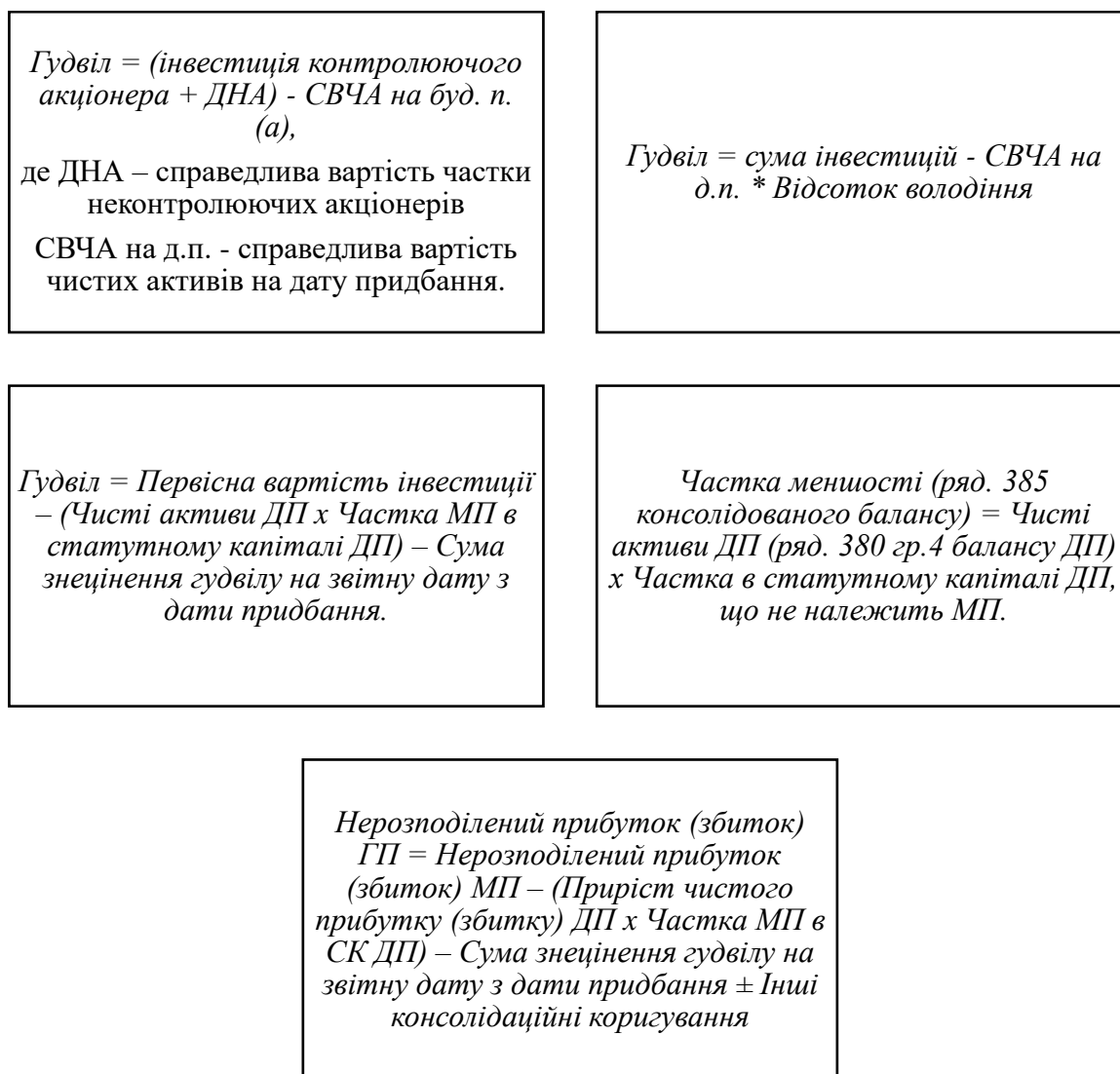

Рис. 2.8 Методи визначення гудвілу

Джерело: складено автором на основі [7]

Так, при цьому методі справедлива вартість дочірньої компанії дорівнює сумі справедливої вартості відшкодування, переданого контролюючим та неконтролюючим акціонерами.

Розглянемо пропорційний метод розрахунку гудвілу, що передбачає порівняння винагороди, переданої покупцем, та частки, яку набуває материнське

підприємство, у чистих активах дочірнього підприємства. Відповідно, отриманий у результаті такого розрахунку гудвіл належить лише материнському підприємству. У вигляді формули даний метод виглядає наступним чином (формула 2 рис. 2.8).

Безсумнівно, гудвіл як актив у консолідованій звітності не може існувати окремо від чистих активів придбаного дочірнього підприємства. Тому перевірку на знецінення гудвілу проводять на рівні генеруючої одиниці – групи активів, що створюють незалежний притік грошових коштів. Зазвичай дочірнє підприємство визнають генеруючою одиницею. У цьому випадку, при проведенні перевірки на знецінення, необхідно зіставити балансову вартість чистих активів та вартість дочірнього підприємства.

При розподілі збитків від знецінення на певні активи у складі генеруючої одиниці, спочатку списують активи, за якими безперечно відомо знецінення, далі гудвіл, які віднесено на генеруючу одиницю, а потім інші активи генеруючої одиниці пропорційно до балансової вартості кожного активу в генеруючій одиниці. Гудвіл, який виникає при отриманні дочірнього підприємства, має тестуватись на знецінення щорічно. Ця вимога гарантує, що гудвіл як актив у консолідованій звітності не матиме завищеної оцінки. Дану процедуру можна представити у вигляді формули 3 (рис. 2.8).

Для того, щоб обґрунтувати такий показник як частка меншості, необхідно дати її визначення. Таким чином, відповідно до національних стандартів меншість є частиною прибутку підприємства та активів дочірньої компанії (формула 4 рис. 2.8).

Визначаючи процедуру складання показників НП для груп компаній слід відзначити, що він включає у себе також НП головної компанії та приріст доходу підконтрольної компанії, що коригується на суму знеціненого гудвілу (формула 5 рис. 2.8).

Отже, підбиваючи підсумки, слід відзначити, що в сучасних економічних умовах питома вага нематеріальних активів у вартості бізнесу загалом постійно зростає. Якщо міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової

звітності намагаються встановити низку принципів оцінки та обліку гудвілу, розкриття інформації про нього, то національні стандарти, орієнтуючись на міжнародні стандарти, поки далекі від цього, тому що приділяють набагато менше уваги проблемам оцінки ділової репутації та не виділяють їх як окремий актив.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

3.1. Методи аналізу консолідованої фінансової звітності

Нині законодавство України щодо правил побудови консолідованих звітів для групи компаній знаходиться на стадії становлення, тому особливо важливо вивчити закордонну нормативну практику, що знайшла відображення у Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ) з питань консолідації та об'єднання бізнесу, з метою виявлення позитивного та негативного досвіду. КФЗ є систематизованою інформацією, що відображає фінансове становище, фінансові результати діяльності та зміни фінансового стану групи компаній [12].

Склад групи компаній також визначається відповідно до МСФЗ як група з двох або більше підприємств, де одне підприємство контролює решту. Група взаємопов'язаних компаній по суті є новим єдиним об'єктом управління, тому КФЗ складається таким чином, ніби компанії, що входять до складу групи, являли собою єдине ціле. Основне завдання у сфері формування КФЗ полягає у створенні надійної, зрозумілої та порівнянної інформації про групу господарюючих економічних суб'єктів.

Найважливішими суб'єктами аналізу КФЗ є акціонери та органи, які здійснюють нагляд за поданням та публікацією звітності – акціонерам вона представляється в обов'язковому порядку. Обов'язок складання консолідованої звітності покладено на материнську компанію, що володіє часткою більше 50% акцій серед інших власників дочірної компанії.

Завдання аналізу КФЗ полягає в тому, щоб оцінити не лише результати діяльності групи компаній минулого звітного періоду (тобто провести ретроспективний аналіз), а також визначити ризики, пов'язані з її майбутнім розвитком (перспективний аналіз).

Аналіз КФЗ являє собою комплекс пов'язаних між собою показників щодо відображення стану господарської діяльності групи компаній, які включаються до

об'єднаної звітності. В основі аналізу КФЗ лежить можливість отримання незначної кількості основних показників, що об'єктивно та точно відображають фінансовий стан та результати діяльності групи компаній, рух грошових коштів та матеріальних цінностей головної компанії та її дочірніх підрозділів у єдиній системі [3].

Найпоширенішими напрямками аналізу КФЗ є такі, що схематично представлені на рис. 3.1.

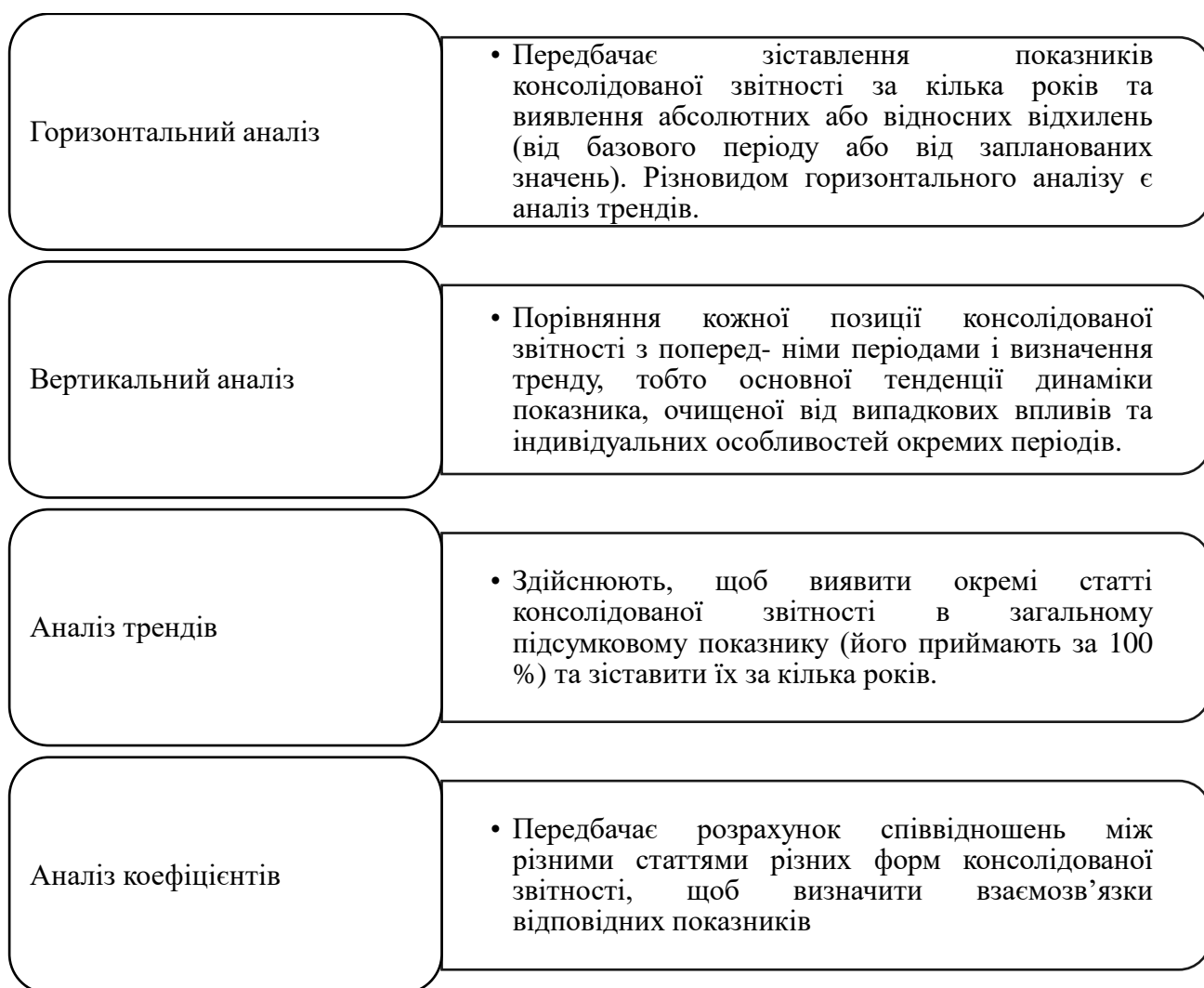

Рис. 3.1 Напрямки аналізу КФЗ

Джерело: складено автором на основі [10]

Вибір методів аналізу КФЗ, зокрема відповідних коефіцієнтів, залежить від суб'єкта аналізу та його мети (рис. 3.2).

Власники	<ul style="list-style-type: none"> • Власний капітал. Зростання вартості бізнесу. Оцінювання впливу динаміки фінансового стану на вартість бізнесу.
Кредитори	<ul style="list-style-type: none"> • Позиковий капітал. Проценти. Ліквідність (платоспроможність).
Керівники	<ul style="list-style-type: none"> • Знання справи та вміння керувати. Оплата праці та частка прибутку. Усі сторони діяльності групи.
Робітники	<ul style="list-style-type: none"> • Знання, праця, досвід роботи . Заробітна плата та премії, соціальні умови. Фінансові результати.
Постачальники	<ul style="list-style-type: none"> • Постачання продукції. Договірна ціна. Фінансовий стан.
Покупці (клієнти)	<ul style="list-style-type: none"> • Збут продукції. Договірна ціна. фінансовий стан.
Податкові органи	<ul style="list-style-type: none"> • Послуги суспільства: житлові масиви. Парки та інше. Сплата податків повною мірою та у визначений термін. Фінансові результати діяльності групи компаній.

Рис. 3.2 Користувачі КФЗ у процесі аналізу

Джерело: складено автором на основі [10]

Для проведення аналізу слід використовувати інформацію, що міститься у примітках до КФЗ, даних звіту про фінансове становище групи на кінець звітної періоду (консолідованим балансовим звітом групи) та консолідованого звіту про сукупний дохід групи. Примітки до КФЗ відіграють важливу роль, оскільки вони відображають загальну інформацію щодо стан господарської та фінансової діяльності групи компаній.

У процесі проведення аналізу у примітках наводиться інформація щодо оцінки основних видів діяльності підприємства, структури управління групою та ключові методи формування фінансової звітності.

Для побудови консолідованого звіту про фінансовий стан доцільно застосовувати робочу таблицю, у якій поетапно можна відобразити всі прийоми консолідації [4]: виключення капіталу, розрахунків, об'єднання результатів фінансово-господарської діяльності та визначення і оцінка гудвілу.

Провівши дослідження поетапної методики побудови КФЗ можна зробити висновок, що дана методика містить аналітичне розкладання звітних даних на групи. Саме на КФЗ впливають такі фактори, як периметр консолідації; оцінка власного капіталу організацій, що входять до групи; вибір методів облікової політики в питаннях визначення гудвілу та елементів фінансової звітності.

Для вибору факторів, найбільш значущих для аналізу консолідованої звітності, необхідно дослідити техніку консолідації та правила об'єднання бізнесу. У процесі підготовки КФЗ прийнято використовувати стандарти МСФЗ, Перш ніж застосовувати той чи інший стандарт, необхідне виконання наступних етапів (рис. 3.3).

Рис. 3.3 Етапи проведення аналізу звітності, складеною за МСФЗ

Джерело: складено автором на основі [21]

Детальний аналіз МСФЗ (IAS) 27 та МСФЗ (IFRS) 3 показав, що існують відмінності у тлумаченні таких термінів, як «дочірня організація», «принципал» та

«агент», тому аналітик має врахувати, наскільки вітчизняний облік адаптовано до МСФЗ з метою отримання достовірних даних аналізу та прийняття обґрунтованих рішень.

Алгоритм аналізу інтегрованого бізнесу заснований на поетапному обчисленні підсумкового рядка у робочій таблиці у графах [4]:

- баланс головного товариства;
- баланс дочірнього підприємства;
- підсумовування статей;
- елімінування;
- гудвіл;
- неконтрольована частка;
- консолідований звіт про фінансове становище.

Сутність аналізу КФЗ полягає у обчисленні коефіцієнтів на основі перерахованих граф, що мають авторську назву «коефіцієнти консолідації». Чисельник цього коефіцієнта містить змінну величину, наприклад дебіторську заборгованість, що елімінується, а знаменник – однойменну статтю «дебіторська заборгованість», взяту з графи «підсумування статей».

Тим самим загальний «коефіцієнт консолідації» розбивається на фактори, що впливають на показник консолідації. Для встановлення характеру залежності кожного з перерахованих факторів формують таблицю впливу операцій із консолідації залежно від того, до якого типу балансових операцій вона належить. Нагадаємо, що існують чотири типи господарських операцій балансу. Різні автори по-різному нумерують типи операцій (рис.3.4).

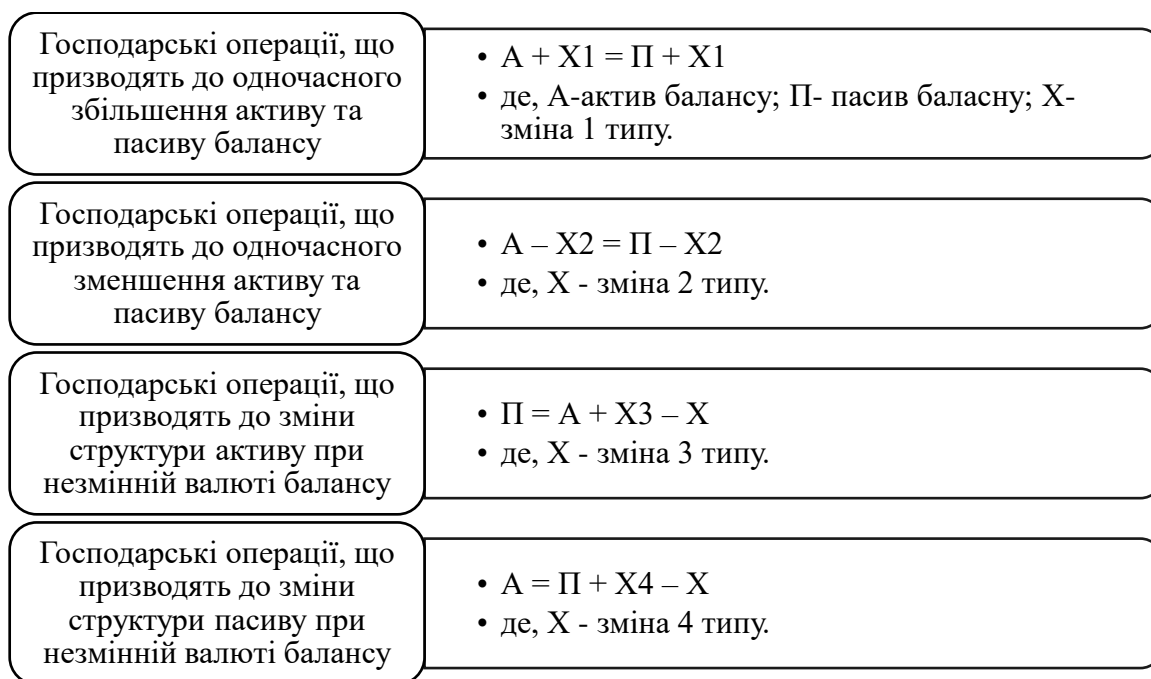

Рис. 3.4. Типи балансових операцій при консолідації звітності

Джерело: складено автором на основі [21]

При плануванні аналізу важливо визначити етапи роботи з метою отримання достовірних результатів та формування на їх основі обґрунтованих висновків та коректних рекомендацій, тому все має починатися з визначення мети. Користувачі фінансової звітності мають чітко визначити коло питань, що їх цікавлять, чи це управлінські цілі, чи вироблення стратегії розвитку підприємства на майбутній період. Перш ніж розпочати роботу, аналітики повинні переконатися у достовірності якості інформації.

Потім створюється алгоритм аналізу, який наведено на рис. 3.5.

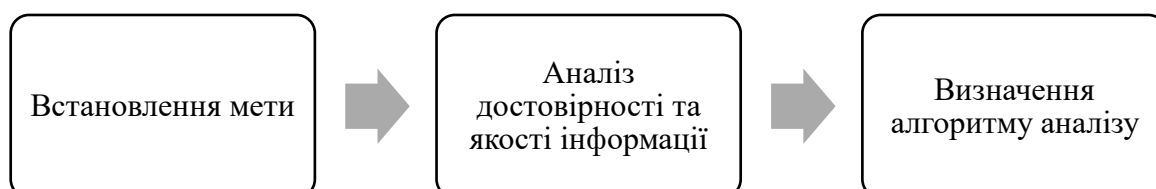

Рис. 3.5. Етапи проведення аналізу звітності групи компаній за МСФЗ

Джерело: складено автором на основі [6]

Під час фінансового аналізу КФЗ з метою оцінювання та визначення ефективності роботи менеджменту найважливішими є такі коефіцієнти (рис. 3.6):

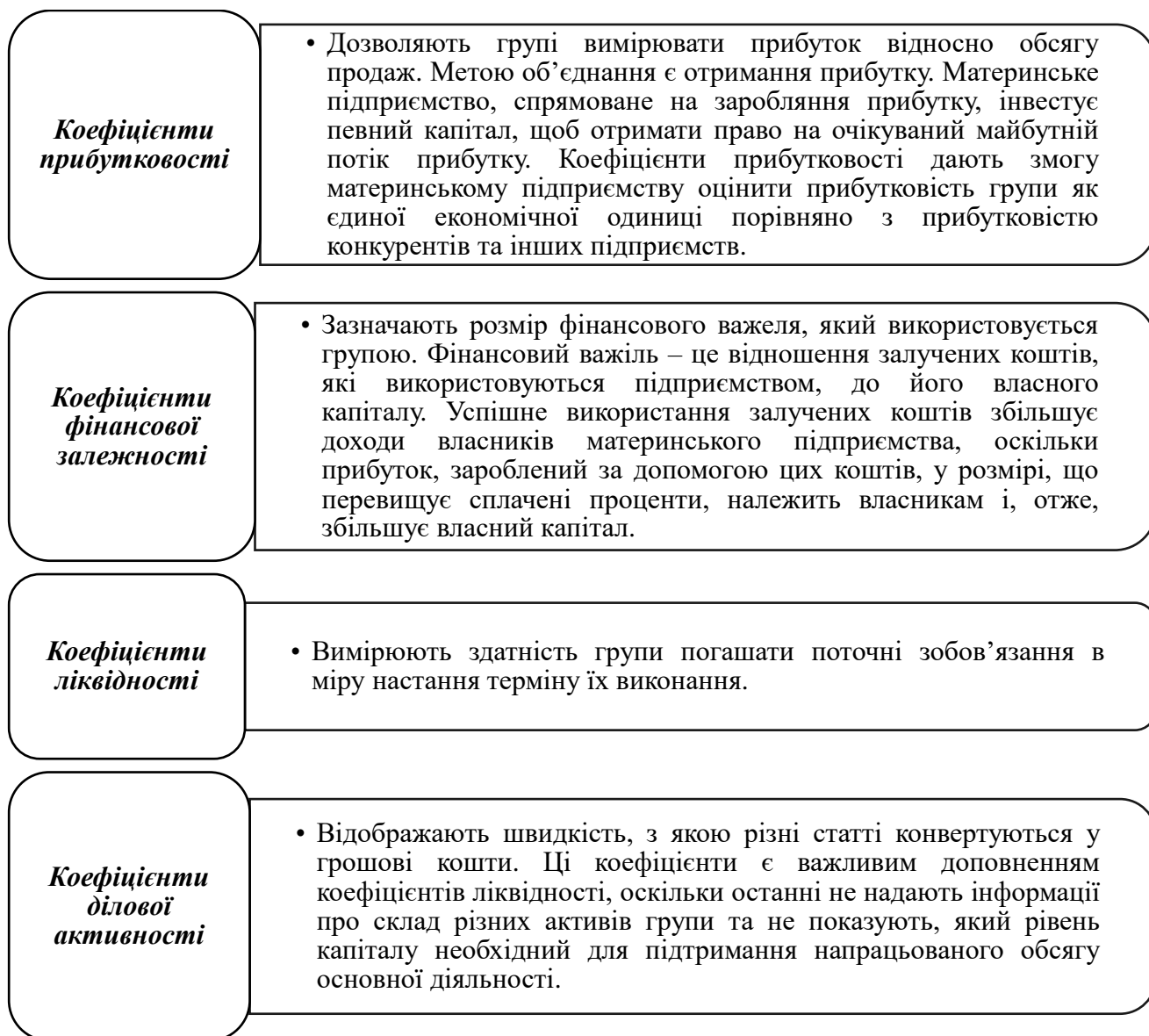

Рис. 3.6. Типи коефіцієнтів при проведенні фінансового аналізу КФЗ

Джерело: складено автором на основі [28]

Для перспективного аналізу ефективності діяльності підприємств, які входять до консолідованої групи, пропонуємо використовувати спеціальні методи стратегічного фінансового аналізу (рис. 3.7). Дані методи передбачають визначення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансово-господарську діяльність підприємства, що складає основу стратегічного фінансового аналізу.

SWOT-аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Передбачає дослідження сильних та слабких сторін фінансової діяльності підприємств, що входять до консолідованої групи. Крім того, даний метод дозволяє дослідити позитивний та негативний вплив окремих зовнішніх факторів на умови здійснення діяльності підприємств в наступних періодах
PEST-аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • В основі даного методу лежить дослідження діяльності підприємств в залежності від політико-правового, економічного, соціокультурного та технологічного середовища, в якому функціонують дані підприємства. При цьому система конкретних факторів, що досліджуються з використанням даного методу, вибираються аналітиком самостійно з врахуванням особливостей фінансової діяльності підприємств групи
SNW-аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Даний метод використовується тільки при дослідженні внутрішнього середовища підприємств групи і дозволяє відповідно до умов, що склалися, відобразити їх позиції в діяльності групи загалом
Сценарний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Даний метод визначає ступінь впливу основних факторів на прогностичне значення конкретного фінансового показника діяльності підприємств групи при можливих різноманітних сценарних змінах фінансового середовища
Інтегральний фінансовий аналіз за моделлю Дюпона	<ul style="list-style-type: none"> • Представляє собою розподіл коефіцієнта рентабельності активів на ряд взаємопов'язаних коефіцієнтів. Відповідно до даної моделі коефіцієнт рентабельності активів підприємства представляє собою взаємовідношення коефіцієнтів рентабельності реалізації продукції та оборотності активів. На основі даного підходу можна виявити основні стратегічні можливості подальшого підвищення рентабельності активів підприємства, що входить до складу консолідованої групи
Експертний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> • Даний метод застосовується у випадку, коли у підприємства групи відсутня необхідна інформація для прогнозування напрямів впливу факторів зовнішнього фінансового середовища. Даний аналіз базується на опитуванні залучених кваліфікованих спеціалістів

Рис. 3.7. Методи стратегічного фінансового аналізу для оцінки ефективності діяльності підприємств, що входять до групи

Джерело: складено автором на основі [27]

Таким чином, можна представити методику здійснення аналізу КФЗ на рис. 3.8.

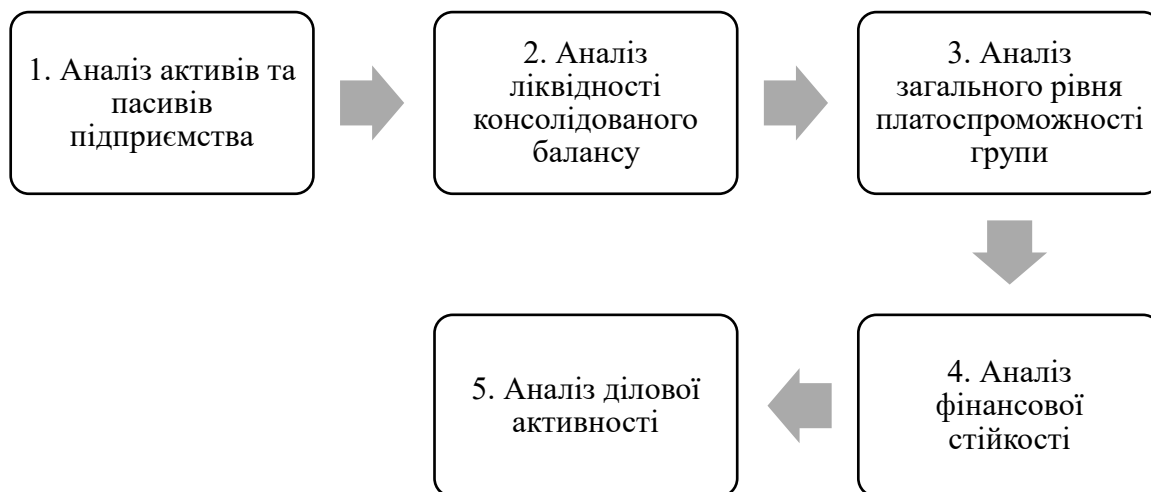

Рис. 3.8. Методика аналізу КФЗ

Джерело: складено автором на основі [27]

Відтак, представлена на рис. 3.8 методика здатна сприяти збільшенню рівня ефективності та точності фінансового аналізу КФЗ групи компаній.

Узагальнюючи викладене вище, слід зазначити, що традиційні напрями фінансового аналізу КФЗ, а саме: горизонтальний аналіз, аналіз трендів, вертикальний (структурний) аналіз та аналіз коефіцієнтів або співвідношень із врахуванням інформаційних потреб користувачів і, насамперед, власників, мають певні недоліки й обмеження.

Крім того, використовують також економічний аналіз КФЗ, який надає такі можливості (рис. 3.9).

Можливості економічного аналізу КФЗ
<ul style="list-style-type: none"> • проаналізувати фінансовий стан корпорації як єдиної економічної одиниці; вплив результатів діяльності кожного підприємства на загальний результат корпорації. У підсумку визначити рейтингову оцінку суб'єктів групи; • дослідити ефективність здійснених інвестицій та доцільність проведення нових. Оцінити проведені поглинання чи злиття, шляхом аналізу консолідованої фінансової звітності до поглинання чи злиття та наступний період, який включає нового суб'єкта групи; • визначити величину можливих дивідендів. Консолідована фінансова звітність показує розмір чистого та нерозподіленого прибутку материнського підприємства, також резервний капі-тал враховуючи дочірні підприємства; • розрахувати бюджети корпорації; • здійснювати контроль виконання фінансових планів корпорації, які виникають після розрахунку бюджетів

Рис. 3.9. Можливості та переваги економічного аналізу КФЗ

Джерело: складено автором на основі [11]

Загалом, аналіз фінансової звітності підприємств, що становлять консолідовану групу, спрямований як на вивчення фінансового стану власне консолідованої групи в цілому за даними КФЗ, так і на вивчення фінансового стану окремих підприємств групи за даними індивідуальної фінансової звітності кожного з них. Зазвичай, КФЗ забезпечує найбільш повне та значне уявлення фінансового стану і результатів діяльності групи.

3.2. Використання результатів аналізу КФЗ для прийняття управлінських рішень

В українській практиці в умовах світової фінансової кризи, що склалася, трапляється, що окремі підприємства не витримують конкуренції, тому змушені шукати кошти для продовження подальшої виробничої діяльності. Такі підприємства можуть бути передані іншим підприємствам або приєднані до них. Слабкі підприємства викуповуються, і контроль за їхніми чистими активами

переходить до покупця, а підприємство втрачає самостійність і стає дочірнім – перебуває під контролем материнської компанії. В результаті злиття та поглинання створюються нові і розширюються старі існуючі групи компаній, засновані на відносинах контролю.

За останні роки в Україні відбулися значні зміни в галузі бухгалтерського обліку та звітності, спрямовані на забезпечення формування необхідної інформації про фінансове становище, про фінансові результати діяльності господарюючих суб'єктів. Основним інструментом реформування бухгалтерського обліку та звітності стали МСФЗ, відповідно з якими багато компаній почали складати КФЗ.

Призначення фінансової звітності – це використання для прийняття управлінських рішень, тому що саме звітність надає повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Основне завдання у галузі КФЗ полягає у забезпеченні гарантованого доступу зацікавленим користувачам до якісної та порівнянної інформації про групу суб'єктів господарювання. Для вирішення цього завдання необхідним є обов'язкове складання КФЗ за МСФЗ.

Одним із важливих завдань бухгалтерського обліку являється представлення кількісної інформації фінансового характеру про економічні явища і факти, які можуть бути корисними для прийняття обґрунтованих управлінських рішень при виборі альтернативних варіантів дій [11].

На стадії планування злиття компаній проводиться попередній їх аналіз, тобто визначається перелік підприємств, що є найбільш підходящими для злиття чи поглинання, а також аналізується майбутні поліпшення ряду показників внаслідок цього процесу. На завершення попереднього аналізу порівнюються показники звітності материнської та дочірніх компаній, а також виносяться оцінки.

При отриманні незадовільних результатів попереднього аналізу, покращити ситуацію можна за допомогою:

- ефекту масштабу (у разі об'єднання компаній, що займають одну нішу на ринку), що виходить внаслідок суттєвої економії на масштабах діяльності за допомогою зниження постійних витрат у вартості однієї одиниці продукції;
- ефекту взаємодоповнення ресурсів, що також призводить до зменшення постійних витрат;
- у разі вертикального об'єднання компаній, коли вони працюють в одній галузі, але один з них є власником сировини, використовують ефект контролю, що дозволяє зменшувати витрати та контролювати ціну на ринках збуту.

Також можна використати управлінський ефект. Його метою є підвищення якості успішного управління групою підприємства при їх об'єднанні. Внаслідок застосування відбувається істотне підвищення прибутковості дочірніх компаній.

Таким чином, можна сказати, що на попередньому етапі відбувається вибір найбільш оптимального варіанта об'єднання групи компаній (консолідації), внаслідок чого це об'єднання набуде найбільше вигод та буде покращено якомога більшу кількість показників.

Наступний етап - це аналіз синергетичного ефекту, виявленого при попередньому аналізі. Це порівняння середніх базових показників звітності консолідованої компанії та компанії, яка не складає звітність щодо МСФЗ. Цей етап аналізу проводиться, коли процес консолідації вже запущено.

У процесі цього аналізу дається оцінка ефективності злиття підприємств, встановлюється, чи буде корисна та необхідна консолідація. При створенні КФЗ синергетичний ефект дорівнює різниці між ринковою вартістю об'єднаної компанії та ринковою вартістю окремо кожної з компаній.

Основною формою під час аналізу КФЗ є бухгалтерський баланс. Відмінною здатністю інформації, узагальненою в балансі є її синтетичний характер, що дозволяє розглядати баланс як інформаційну систему.

У міжнародній практиці немає поняття «пасив балансу». Згідно з МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності» бухгалтерський баланс повинен містити кількісну інформацію про активи, зобов'язання та капіталі, і при цьому розділи балансу мають бути представлені мінімальним кількістю лінійних статей [1].

Аналіз структури балансів, підготовлених відповідно до вимог національних та міжнародних стандартів, свідчить про те, що баланс, складений за МСФЗ, має гнучкішу структуру за такими позиціями:

– компанії можуть самостійно обирати спосіб групування статей балансу. Але є обов'язкова умова, за якої активи та зобов'язання повинні бути поділені на довгострокові та короткострокові;

– не регламентовано склад статей балансу. Компанії мають право самостійно визначати їх склад та деталізацію. МСФЗ 1 визначає мінімальне кількість показників елементів звітності, які мають бути відображені обов'язково.

Враховуючи той факт, що баланс є основним джерелом інформації для користувачів консолідованої звітності та, виходячи з критеріїв суттєвості показників, в даний час розроблено форму агрегованого аналітичного (прогнозного) балансу, що містить перелік статей для звітності, складеної за вітчизняними та міжнародними стандартами.

Упорядкування КФЗ є вимогою міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Виділяють три етапи підготовки формування консолідованої звітності [21]:

- 1 Методологічний;
- 2 Організаційний;
- 3 Заключний.

Після проведення попереднього аналізу настає етап методологічного аналізу. Проводиться ряд процедур: визначення обсягів консолідації, розробка та запровадження єдиної облікової політики та єдиного плану рахунків для об'єднаної групи підприємств [30].

Структура об'єднаної облікової політики має бути представлена наступними розділами:

1. Організаційні та технічні аспекти облікової політики. Він повинен включати опис процесу здійснюваної діяльності, а також принципи організації бухгалтерського обліку і схему складання документообігу, робочий корпоративний план обліку та опис автоматизованих корпоративних систем.

2. Методика обліку фінансово-господарських операцій містить опис об'єднаних методик обліку різних фінансово-господарських операцій, які забезпечуватимуть під час консолідованого фінансового обліку єдності методології.

3. Методика трансформації облікових даних. У цьому розділі визначаються методологічні принципи під час процедури трансформації вихідних даних, що надходять із материнської компанії, а також дочірніх підприємств.

4. У розділі «Методика консолідації» має бути прописана періодичність формування консолідованої фінансової звітності, а також список даних, на підставі яких проводитиметься консолідація.

Наступний етап – організаційний. Є суттєвий ряд відмінностей між веденням звітності з МСФЗ та вітчизняними правилами ведення бухгалтерського обліку, тому об'єднаній групі підприємств необхідно вибрати метод формування консолідованої звітності.

В даний час виділяють три підходи до формування консолідованої звітності відповідно до МСФЗ [26]:

- організація паралельного обліку;
- використання методу трансформаційних таблиць;
- використання спеціалізованого програмного забезпечення [4].

Ведення паралельного обліку полягає в одночасному відображенні фактів господарську діяльність і з НПСБО, і з МСФЗ. Плюсами ведення паралельного обліку є:

- формування якісної та оперативної звітності,
- можливість вивіряння даних за допомогою двох різних систем обліку,
- ведення документації відразу за міжнародними стандартами,
- отримання консолідованої звітності без тривалого проміжку часу, оскільки не слід робити коригування з вітчизняною звітністю.

Як і в будь-якої системи, при веденні паралельного обліку може виникнути ряд недоліків: витрати часу на введення тих самих даних двічі, висока вартість ведення обліку; необхідність розширення кадрового складу.

Використання методу трансформаційних таблиць полягає у використанні електронних таблиць, в яких відбувається коригування вітчизняної звітності та переробка її у звітність за міжнародними стандартами. Трансформацію може проводити материнська компанія для всіх дочірніх компаній, або кожна компанія проводитиме її самостійно, а вже потім буде сформовано консолідовану фінансову звітність. Вибір того чи іншого варіанта трансформації звітності залежить від фінансових та технічних можливостей об'єднаної групи компаній.

Перевагою методу трансформаційних таблиць є необхідність мінімальних витрат, а недоліками – низька оперативність підготовки КФЗ, а також можливість погіршення якості звітності.

У міру зростання ролі об'єднання компаній все більш популярними стають автоматизовані системи для формування звітності. Безперечними перевагами можна назвати скорочення термінів формування фінансової звітності, можливість формування аналітичних звітів, зниження трудових витрат із формування фінансової звітності. В цей же час існує складність впровадження необхідного програмного забезпечення, висока вартість цього програмного забезпечення.

На заключному етапі аналізу КФЗ реалізується та закріплюється той механізм, який був запущений на попередніх двох етапах. Протягом цього етапу Головна компанія формує єдину облікову політику та план рахунків для об'єднаної групи, а також обирає метод формування консолідованої фінансової звітності.

Зазначимо, що робота з аналізу КФЗ має задовольняти всі вимоги різних користувачів. Кожен користувач фінансової звітності зацікавлений у реальності та доступності інформації, таким чином важливе місце в оприлюдненні фінансової звітності відіграє загальносуспільна участь у формуванні статутних капіталів акціонерних товариств.

Доступність інформації про діяльність підприємства забезпечують процеси подання та оприлюднення фінансової звітності.

Сьогодні навіть повний комплект фінансової звітності не надає користувачам повної інформації та розуміння стану справ і результатів діяльності підприємства, а тим більше, перспектив його розвитку. Цього можна досягнути саме через наведення фінансової інформації, яка не регулюється стандартами обліку і звітності, та нефінансової інформації, яка і може бути представлена в Примітках до річної фінансової звітності та у Звіті про управління. Але як і Примітки до річної фінансової звітності вже багато років недооцінені, так і наповнення Звіту про управління часто нехтується як укладачами звітності, так і різного роду користувачами.

Підвищення ефективності господарювання групи більшою мірою залежить від обґрунтованості, своєчасності, а також доцільності прийнятих управлінських рішень. При реалізації цього завдання важлива роль відводиться також аналізу КФЗ групи. За його результатами виробляються тактика та стратегія розвитку підприємства, обґрунтовуються плани, та приймаються управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, та виявляються різні резерви покращення фінансового стану групи [23].

Підсумовуючи, зазначимо, що КФЗ являє собою поєднання звітності двох та більше фірм, що у конкретних юридичних і навіть фінансово- економічних відносинах. Потреба консолідації обумовлюється фінансовою необхідністю. Деякі підприємства часто вибирають замість однієї великої компанії утворювати низку невеликих торгових установ, які юридично незалежні, проте економічно взаємопов'язані. В результаті може бути отримано безпосередня економія в податкових платежах внаслідок поділу та лімітування юридичної відповідальності за зобов'язаннями, зменшується рівень ризиків у веденні комерції, досягається значна стабільність у вивченні нових форм вкладення коштів та розширення ринків збуту, гарантується стійкість у постачанні матеріалів та напівфабрикатів.

Враховуючи наявність у звіті нефінансової інформації, інформації про людський капітал суб'єктів господарювання та можливість висвітлення ризиків недосягнення цілей і завдань та інформації про майбутні плани, прогнози та стратегію підприємства, його аналітичні можливості є на багато більшими та

ширшими, на відмінну від річного фінансового звіту підприємств. Відповідно роль та значення Звіту про управління в сучасних умовах господарювання в Україні, тим більше в умовах війни, значно зростає і має бути використана різного роду користувачами як зовнішніми, так і внутрішніми в повній мірі для забезпечення прийняття ефективних економічних рішень.

Аналіз законодавчих та нормативних актів свідчить про те, що у розпорядження інвесторів з метою захисту їх законних прав та економічних інтересів надходить як фінансова, так і нефінансова інформація у вигляді різних звітів.

КФЗ є важливою частиною бухгалтерського процесу для компаній групи. Ця ключова інформація надає перспективу для всього бізнесу, яку часто втрачають, дивлячись лише на цифри материнської чи окремої дочірньої компанії. Незважаючи на те, що КФЗ може займати багато часу, а без належного програмного забезпечення її може бути складно зібрати разом, вона залишається важливою частиною процесу.

Слід зазначити, що присутність регламентованих операцій збору початкових даних та Процес підготовки звітності вважається основною умовою ефективних висновків, встановлених на їх основі. Дані КФЗ також застосовують у концепції бюджетування, підбору показників ефективної роботи фірм групи. Введення консолідованої адміністративної звітності підвищить контрольованість фірм та зможе допомогти надбати конкурентоздатні переваги.

Таким чином, КФЗ забезпечує більш правдиве та прозоре подання інформації про групу загалом. А те, що вона буде складена відповідно з міжнародними стандартами фінансової звітності має сприяти залученню інвесторів у національну економіку. Це пов'язано з тим, що на основі спільних міжнародно-визнаних стандартів їм можна буде легко розібратися у фінансовому становищі підприємства.

Використання КФЗ сьогодні є ключовим для будь-якої організації, що працює в групі, незалежно від того, на якому етапі знаходиться бізнес. Вибравши

програмне забезпечення для консолідації, можна зменшити складність процесу підготовки цих звітів і оптимізувати спосіб їх використання в результаті.

Таким чином, можна зробити висновок, що інформація з фінансової звітності представляє економічний інтерес та активно використовується керівниками, засновниками та власниками бізнесу.

ВИСНОВКИ

Сучасна економіка спирається на транскордонні операції та вільний потік міжнародного капіталу. Більше третини всіх фінансових операцій відбувається через кордони, і очікується, що це число зростатиме. Інвестори шукають диверсифікацію та інвестиційні можливості по всьому світу, в той час як компанії залучають капітал, здійснюють угоди або мають міжнародні операції та дочірні компанії в кількох країнах.

У минулому така транскордонна діяльність ускладнювалася тим, що різні країни підтримували власні стандарти бухгалтерського обліку. Різні вимоги до бухгалтерського обліку часто представляють додаткові витрати та складності, збільшуючи ризики як компаній, які готують фінансову звітність, так і інвесторів, які використовують цю фінансову звітність для прийняття економічних рішень.

1. Характеристика сутності КФЗ групи підприємств показала, що консолідовану групу складають юридичні особи, які об'єдналися як економічний суб'єкт, але не визначаються при цьому як самостійна юридична особа, на основі придбання більшості прав, що дозволяють одній головній організації здійснювати пряме або непряме (через інші організації) вплив на прийняття управлінських рішень у дочірніх та залежних підприємствах.

2. В даний час КФЗ займає важливе місце в системі економічної інформації та є основним джерелом інформації про діяльність групи компаній. Її роль виходить за межі забезпечення суто інформаційних потреб, оскільки вона має конкретних користувачів – інвесторів та акціонерів. Внутрішньогрупові операції компанії можуть створити нереальну картину діяльності групи компаній, її продажів, розрахунків, запасів, фінансових результатів. У цьому сенсі КФЗ більш об'єктивно відображає діяльність та фінансове становище єдиної групи компаній. Зазначимо, що є очевидні переваги та аргументи, які приносить КФЗ групи компаній та забезпечує повну картину про діяльність організації та її фінансової стійкості. Це дасть вчасно вживати певних превентивних заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення організації або управлінські рішення в потрібних областях.

3. Аналіз нормативно-правової бази показав, що вітчизняне законодавство поки не врегульовує повноцінно даний процес. Враховуючи всю складність процесу консолідації фінансової звітності в Україні варто відзначити, що існують проблеми у методології складання КФЗ відповідно до чинного законодавства. Нині в українських нормативно-правових документах КФЗ розглядається як самостійний вид фінансової звітності. Подібна позиція знайшла своє відображення у Концепції розвитку бухгалтерського обліку та звітності в Україні на середньострокову перспективу.

4. Характеристика підготовчих процедур показала, що при виборі методів та порядку формування КФЗ слід виходити з особливостей підприємства, пов'язаних з тим, що проведення аналізу проводиться за даними окремо взятого підприємства, а за групою компаній, які здійснюють різні види діяльності та мають різнопланові структури капіталу та порядок фінансування.

5. Визначення методики формування КФЗ є не простим процесом, адже для належного відображення та подання правдивої і коректної інформації щодо стану діяльності групи компаній слід використовувати єдину систему обліково-контрольних принципів та процедур. Загалом, методологія формування КФЗ є достатньо не простою внаслідок того, що при подальшій консолідації відзначається потреба у виключенню нераціональних статей для подальшого уникнення повторення рахунку та перебільшення показників капіталу та фінансового результату компаній.

6. Під час визначення долі головної компанії у відповідності до кожної із дочірніх структур відбувається формування гудвілу. В сучасних економічних умовах питома вага нематеріальних активів у вартості бізнесу загалом постійно зростає. Якщо міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності намагаються встановити низку принципів оцінки та обліку гудвілу, розкриття інформації про нього, то національні стандарти, орієнтуючись на міжнародні стандарти, поки далекі від цього, тому що приділяють набагато менше уваги проблемам оцінки ділової репутації та не виділяють їх як окремий актив.

7. Проблема облікового відображення процесів консолідації та результатів діяльності груп консолідованих підприємств порівняно нова і недостатньо досліджена не тільки для України, але вона є складною і не до кінця розробленою також для країн із розвинутою ринковою економікою. У міжнародних бухгалтерських стандартах цим питанням присвячені три розділи, що визначають основні засади формування КФЗ. Багато країн, дотримуючись їх, розробляють свої стандарти консолідованої звітності. Слід зауважити, що підвищення ефективності господарювання групи більшою мірою залежить від обґрунтованості, своєчасності, а також доцільності прийнятих управлінських рішень. При реалізації цього завдання важлива роль відводиться також аналізу КФЗ групи. За його результатами виробляються тактика та стратегія розвитку підприємства, обґрунтовуються плани, та приймаються управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, та виявляються різні резерви покращення фінансового стану групи.

8. Незважаючи на складності складання, консолідована звітність характеризує загальну структуру фінансових показників групи компаній загалом, а не розглядає окремі показники як самостійні складові. Таким чином, звітність, сформована за міжнародними стандартами, має визначальне значення у прийнятті інвестиційних та управлінських рішень, використання МСФЗ передбачає однозначну характеристику результуючих фінансових показників у звітності та уможливорює порівняння цих показників як за напрямками діяльності всередині групи, і за напрямками діяльності зовнішніх фірм, забезпечуючи повний аналіз стану та динаміки розвитку компанії.

Подальша інтеграція та використання єдиного набору стандартів бухгалтерської звітності компаніями по всьому світу підвищує сумісність та прозорість фінансової інформації, уніфікуючи підготовку фінансової звітності. Коли стандарти застосовуються суворо та послідовно, учасники ринку капіталу матимуть більш якісну інформацію та зможуть приймати ефективні рішення щодо його вкладення, таким чином, ринки розподіляють кошти з максимальним результатом і фірми можуть досягти зниження вартості капіталу.

Ці аргументи є незаперечно значущими при формуванні фінансової звітності консолідованих компаній з МСФЗ та сприяє розвитку національних ринків капіталу на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхий К. В., Пантелеєв В. П. Консолідований звіт про управління. Новації управлінської практики звітування. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр. 2018. №1-2. С. 37-46.
2. Богуцька Л. Т. Актуальні питання підготовки фінансової звітності за МСФЗ: завдання та виклики сучасності URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/217.pdf
3. Бондар Т. А. Звіт про управління: етапи складання. Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту. Київ: КНЕУ, 2017. С. 115-117.
4. Голубка Я.В. Проблеми обліку фінансових інвестицій при складанні консолідованої фінансової звітності. Вісник Хмельницького національного університету. Частина 2. № 4. С. 26-30.
5. Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані звіти деяких видів підприємств, що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради і припиняє дію Директиви Ради 78/660/ЄЕС URL: <http://www.apu.com.ua/event/771-direktiva2013-34-es-evropejskogo-parlamentu-ta-radi-vid-26-kvitnya2014-r-neofitsijnij-pereklad>.
6. Дубецька К. В. Фінансова звітність як джерело інформації для прийняття управлінських рішень. Вісник студентського наукового товариства. 2019. Вип. 2. С. 52-54.
7. Єрмак О. М. Проблеми складання КФЗ підприємств / О. М. Єрмак, М. О. Белгородцева. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=22474>.
8. Жук В.М. Інтегрована звітність: ретроспектива і перспектива в Україні. Облік і фінанси. 2019. № 1(83). С. 20-27.
9. Консолідація фінансової звітності: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / авт. : Костюченко В.М., Уманців Г.В., Фоміна О.В.– Київ : КНТЕУ, 2021.
10. Куцик П.О. Призначення консолідованої фінансової звітності: теоретичний аспект URL: http://donduet.edu.ua/attachments/article/2013/Tezis_28_11_13.pdf

11. Лагодієнко В.В., Суханова А.В. Характеристика економічної безпеки підприємств та оцінка основних індикаторів безпеки. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, Серія «Економічні науки». 2019. Вип. 206. С. 305-318.
12. Лучко М. Р., Яцишин С. Р. Консолідація фінансової звітності : Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. Р. Яцишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – 282 с.
13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність» URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_045
14. Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В., Лагодієнко Н.В. Вплив сукупних витрат на обсяги національного виробництва. Економічний часопис-XXI. 2018. № 172 (7-8). С. 44-50.
15. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 «Консолідована фінансова звітність». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_065
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_045
16. Міжнародний стандарт фінансової звітності 11 «Спільна діяльність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_066#Text
17. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text
18. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
19. Михалків А. А. Роль аудиту в забезпеченні достовірної фінансової звітності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 6, Ч. 2. С. 105–107.
20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Міністерство фінансів України : Наказ № 73 від 07.02.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
21. Овчаренко В. Основні принципи, методика та проблеми складання КФЗза МСФЗ. URL: <https://product.ligazakon.ua/osnovni-principi-metodika-ta-problemi-skladannya-konsolidovano%D1%97-finansovo%D1%97-zvitnosti-za-msfz/>

22. Озеран А. Звіт керівництва VS звіт про управління: проблеми відповідності Закону про бухгалтерський облік та світової практики. Бухгалтерський облік і аудит, 2017. №10-11 С. 2-12.

23. Откаленко О. М., Станіслав О. В. Консолідована фінансова звітність: особливості складання і подання згідно національних і міжнародних стандартів. 17 Січень, 2014. URL : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=72460>

24. Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" : Закон України від 12.05.2011 р. № 3332-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3332-17> (дата звернення: 28.06.2022).

25. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 21.06.2022).

26. Приходько, К. К. Процедури повної консолідації фінансової звітності / К. К. Приходько ; наук. кер. Т. М. Сторожук // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доповідей VIII Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 25 листопада 2022 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – С. 53-54.

27. Рубейкін В.А. Консолідація фінансової звітності: методика виконання процедур. Ефективна економіка. 2016. №10. С. 35-39

28. Сакун А.Ж., Лисенко В.М. Специфіка проведення аудиту фінансової звітності. Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів». 2020. С. 225-227.

29. Салова Н. Паралельний облік, трансляція і... трансформація. Електронне видання «Бухгалтер&Закон». 2017. № 50–51.

30. Семенова С., Коломієць Д. Консолідована фінансова звітність за національними та міжнародними стандартами. Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 2022. С.239-241.

31. Сторожук Т. Формування єдиної облікової політики групи при консолідації фінансової звітності. VIII Міжнародна науково-практична конференція, 2021. С.358 – 360.

32. Сторожук Т. Перевірка КФЗ на дотримання єдності облікової політики. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку, 2020. С.395 – 398.

33. Стецюк Л. С. Нефінансова звітність як інструмент для забезпечення прозорості бізнесу. Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції: матер. X міжнар. наук.-практ. конф. (24 листопада 2017 р., м. Київ). Відп. за вип. Ю. С. Бездушна. Київ: ННЦ “ІАЕ”, 2017. С. 155–157

34. Уманська, В. Г., Лаврова-Манзенко, О. О. Трансформація сучасних методик фінансового аналізу звітності об’єднань підприємств. *Економічний простір*, (167), 2021. С.115-119.

35. Шпирко О. Консолідація фінансової звітності українських підприємств в сучасних умовах. Збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції «Економічні перспективи підприємництва в Україні», 2016 С.496 – 499.

36. Яцишин С. Р. Консолідація фінансової звітності: історичні передумови виникнення та розвитку / С. Р. Яцишин // Вісник Одеського національного університету. – Том 22. Випуск № 3 (56). – Одеса, 2017.

37. Consolidation – How to do it. URL: <https://www.gtnews.cz/en/articles/consolidation-how-to-do-it/>

38. Ghio, A. and Verona, R. (2017) “Accounting harmonization in the BRIC countries: A common path?”, *Accounting Forum*, no 39. 121-139.

39. Ismuhambetova, Z. N. (2014) “Consolidation of Financial Reporting according to International Standards”, *Economy and Management: Problems, Decisions*, no 11.

40. IFRS Practice Statement Management Commentary URL: <http://www.ifrs.org>

41. Zasadnyi B. The Adaptation of Ukrainian Accounting and Reporting System to IFRS. Профессиональный на-учно-практический журнал «Причерноморские экономические студии». 2016. No 3. С. 30–36.

42. Мисака Г. Глобалізація світової економіки в активізації процесів гармонізації та стандартизації облікових систем. Економіка. 10(151)/2013, 2013. С. 97 – 100.

43. Швець В. До питань нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах МСФЗ. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2015. С. 60 – 69.

Переваги та недоліки методів оцінки гудвілу

Метод оцінки в клас	Підстава для включення	Переваги	Недоліки
Чинної дисконтованої оцінки	В основі методу – дисконтування чистого доходу підприємства, обумовленого наявністю гудвіла	Можливість використання для оцінки гудвілу будь-яких компаній, незалежно від їх розміру, публічності та виду діяльності	Складність коректного визначення передбачуваного терміну життя гудвілу. Складність виділення частини доходу компанії, що генерується гудвілом
Надлишкової рентабельності	В основі методу – дисконтування різниці між нормалізованою прибутком підприємства та величиною чистих скоригованих активів, помножених на середньогалузеву рентабельність таких активів	Найбільш логічний порядок визначення величини гудвілу: серед методів, що належать до прибуткового підходу	Складність коректного визначення очікуваного періоду використання гудвілу. Необхідність наявності середньогалузевих показників для здійснення оцінки
Доданої економічної цінності	В основі методу – чиста операційний прибуток за вирахуванням відсотка на капітал, що ділиться на безризикову процентну ставку	При правильно розрахованих вихідних даних, простий у застосуванні	Складність коректного визначення процентної ставки на капітал
Звільнення від роялті	В основі методу – порівнювання величини гудвіла до вартості ліцензії за користування брендом оцінюваної компанії. Для визначення вартості такої ліцензії оцінка майбутніх доходів, що генеруються брендом, множить на мультиплікатор, що визначає здатність бренд генерувати доходи в майбутньому на тлі конкурентів	Досвід провідних світових оціночних фірм показує придатність методу для практичного застосування.	Складність коректного визначення як ставки дисконтування, так і мультиплікатора

Ринкової капіталізації	В основі методу – визначення ринкової вартості компанії та порівняння її з вартістю чистих активів компанії. Розраховується як різниця між зазначеними показниками	Простий у застосуванні, враховує думку учасників фондового ринку щодо компанії	Складність у використанні для непублічних компаній. Можливість спотворення ринкової вартості публічних компаній під впливом спекуляції на фондовому ринку
Бухгалтерський	В основі методу – визначення величини гудвілу як різниці між витратами на придбання компанії та балансової вартістю її чистих активів	Простий у застосуванні, вихідні дані доступні у фінансовій звітності компанії	Ретроспективність: застосування можливе лише після покупки компанії
Капіталізації витрат на створення гудвілу	В основі методу – підсумовування витрат щодо підвищення ефективності компанії, які формують величину гудвілу	Дозволяє визначити внутрішню собівартість гудвілу, виявивши джерела його створення	Складність коректного визначення переліку витрат, що формують вартість гудвілу

Джерело: складено автором на основі [7]

Консолідований Звіт про фінансові результати Групи компаній

	NOTES	31 DECEMBER 2022	31 DECEMBER 2021
ASSETS			
<i>Non-current assets</i>			
Property, plant and equipment	14	1,855,731	1,939,607
Right-of-use assets	15	222,917	277,288
Intangible assets	16	79,628	97,791
Goodwill	17	59,808	66,382
Non-current biological assets	19	21,206	27,138
Non-current financial assets	18	7,813	28,764
Long-term deposits		3,105	9,904
Deferred tax assets	13	2,434	1,966
		2,252,642	2,448,840
<i>Current assets</i>			
Inventories	20	413,790	367,219
Biological assets	19	176,693	215,459
Agricultural produce	21	361,427	511,267
Prepayments		29,905	44,572
Other current financial assets	24	22,097	16,156
Taxes recoverable and prepaid	22	68,759	68,151
Trade accounts receivable	23	182,900	156,878
Cash and cash equivalents	25	300,489	275,237
		1,556,060	1,654,939
TOTAL ASSETS		3,808,702	4,103,779
EQUITY AND LIABILITIES			
<i>Equity</i>			
Share capital	26	284,505	284,505
Treasury shares		(44,593)	(44,593)
Additional paid-in capital		174,022	174,022
Revaluation reserve		792,221	811,684
Retained earnings		1,558,826	1,557,284
Translation reserve		(1,337,610)	(1,018,514)
Equity attributable to equity holders of the Parent		1,427,371	1,764,388
Non-controlling interests	27	18,326	29,800
Total equity		1,445,697	1,794,188

	NOTES	31 DECEMBER 2022	31 DECEMBER 2021
<i>Non-current liabilities</i>			
Bank borrowings	28	117,719	103,604
Bonds issued	29	1,382,981	1,376,820
Lease liabilities	30	164,071	204,139
Deferred income	11	36,912	44,593
Deferred tax liabilities	13	123,677	44,704
Other non-current liabilities		5,081	6,468
		1,830,441	1,780,328
<i>Current liabilities</i>			
Trade accounts payable		122,576	162,641
Other current liabilities	31	95,793	93,289
Contract liabilities		30,945	53,584
Bank borrowings	28	176,112	121,458
Interest payable	28, 29	41,886	21,180
Lease liabilities	30	65,252	77,111
		532,564	529,263
TOTAL LIABILITIES		2,363,005	2,309,591
TOTAL EQUITY AND LIABILITIES		3,808,702	4,103,779

Джерело: https://mhp.com.ua/static/img/new-design-temp-files/MHP_AR_2022_All_14-04.pdf

Консолідований Баланс (Звіт про фінансовий стан) Групи компаній

	NOTES	2022	2021
CONTINUING OPERATIONS			
Revenue	5, 6	2,642,026	2,372,262
Net change in fair value of biological assets and agricultural produce	5	(127,849)	184,926
Cost of sales	7	(1,905,964)	(1,812,672)
Gross profit		608,213	744,516
Selling, general and administrative expenses	8	(254,432)	(228,183)
Other operating income	9	13,404	11,835
Other operating expenses	10	(83,268)	(14,425)
Loss on impairment of goodwill and property, plant and equipment	14, 17	(29,242)	(10,607)
Operating profit		254,675	503,136
Finance income		6,033	10,531
Finance costs	12	(154,705)	(150,424)
Foreign exchange (loss)/gain, net	37	(365,018)	40,466
(Loss)/profit before tax		(259,015)	403,709
Income tax benefit/(expense)	13	28,078	(6,914)
(Loss)/profit for the year from continuing operations		(230,937)	396,795
DISCONTINUED OPERATIONS			
Loss for the year from discontinued operations	3	-	(3,457)
(Loss)/profit for the year		(230,937)	393,338

The accompanying notes on the pages 155 to 216 form an integral part of these consolidated financial statements

	NOTES	2022	2021
OTHER COMPREHENSIVE INCOME			
ITEMS THAT WILL NOT BE RECLASSIFIED TO PROFIT OR LOSS:			
Increase in revaluation reserve of property, plant and equipment	14	350,770	246,106
Deferred tax charged directly to revaluation reserve	13	(81,317)	-
Deferred tax on revaluation of property, plant and equipment		(58,889)	(26,597)
ITEMS THAT MAY BE RECLASSIFIED TO PROFIT OR LOSS:			
Cumulative translation difference		(325,697)	(2,931)
Other comprehensive (loss)/income		(115,133)	216,578
Total comprehensive (loss)/income for the year		(346,070)	609,916
<i>(Loss)/profit attributable to:</i>			
Equity holders of the Parent		(225,577)	375,511
Non-controlling interests	27	(5,360)	17,827
		(230,937)	393,338
<i>Total comprehensive (loss)/income attributable to:</i>			
Equity holders of the Parent		(337,017)	586,558
Non-controlling interests		(9,053)	23,358
		(346,070)	609,916
(LOSS)/EARNINGS PER SHARE FROM CONTINUING AND DISCONTINUED OPERATIONS			
Basic and diluted (loss)/earnings per share (USD per share)		(2.11)	3.51
(LOSS)/EARNINGS PER SHARE FROM CONTINUING OPERATIONS			
Basic and diluted (loss)/earnings per share (USD per share)	39	(2.11)	3.54

Джерело: https://mhp.com.ua/static/img/new-design-temp-files/MHP_AR_2022_All_14-04.pdf

Консолідований Звіт про рух грошових коштів Групи компаній

	NOTES	31 DECEMBER 2022	31 DECEMBER 2021
ASSETS			
<i>Non-current assets</i>			
Property, plant and equipment	14	1,855,731	1,939,607
Right-of-use assets	15	222,917	277,288
Intangible assets	16	79,628	97,791
Goodwill	17	59,808	66,382
Non-current biological assets	19	21,206	27,138
Non-current financial assets	18	7,813	28,764
Long-term deposits		3,105	9,904
Deferred tax assets	13	2,434	1,966
		2,252,642	2,448,840
<i>Current assets</i>			
Inventories	20	413,790	367,219
Biological assets	19	176,693	215,459
Agricultural produce	21	361,427	511,267
Prepayments		29,905	44,572
Other current financial assets	24	22,097	16,156
Taxes recoverable and prepaid	22	68,759	68,151
Trade accounts receivable	23	182,900	156,878
Cash and cash equivalents	25	300,489	275,237
		1,556,060	1,654,939
TOTAL ASSETS		3,808,702	4,103,779
EQUITY AND LIABILITIES			
<i>Equity</i>			
Share capital	26	284,505	284,505
Treasury shares		(44,593)	(44,593)
Additional paid-in capital		174,022	174,022
Revaluation reserve		792,221	811,684
Retained earnings		1,558,826	1,557,284
Translation reserve		(1,337,610)	(1,018,514)
Equity attributable to equity holders of the Parent		1,427,371	1,764,388
Non-controlling interests	27	18,326	29,800
Total equity		1,445,697	1,794,188

	NOTES	31 DECEMBER 2022	31 DECEMBER 2021
<i>Non-current liabilities</i>			
Bank borrowings	28	117,719	103,604
Bonds issued	29	1,382,981	1,376,820
Lease liabilities	30	164,071	204,139
Deferred income	11	36,912	44,593
Deferred tax liabilities	13	123,677	44,704
Other non-current liabilities		5,081	6,468
		1,830,441	1,780,328
<i>Current liabilities</i>			
Trade accounts payable		122,576	162,641
Other current liabilities	31	95,793	93,289
Contract liabilities		30,945	53,584
Bank borrowings	28	176,112	121,458
Interest payable	28, 29	41,886	21,180
Lease liabilities	30	65,252	77,111
		532,564	529,263
TOTAL LIABILITIES		2,363,005	2,309,591
TOTAL EQUITY AND LIABILITIES		3,808,702	4,103,779

Джерело: https://mhp.com.ua/static/img/new-design-temp-files/MHP_AR_2022_All_14-04.pdf

Консолідований Звіт про власний капітал Групи компаній

	ATTRIBUTABLE TO EQUITY HOLDERS OF THE PARENT							NON-CONTROLLING INTERESTS	TOTAL EQUITY
	SHARE CAPITAL	TREASURY SHARES	ADDITIONAL PAID-IN CAPITAL	REVALUATION RESERVE	RETAINED EARNINGS	TRANSLATION RESERVE	TOTAL		
Balance at 31 December 2020	284,505	(44,593)	174,022	648,982	1,195,143	(1,020,229)	1,237,830	16,373	1,254,203
Profit for the year	-	-	-	-	375,511	-	375,511	17,827	393,338
Other comprehensive income	-	-	-	209,332	-	1,715	211,047	5,531	216,578
Total comprehensive income for the year	-	-	-	209,332	375,511	1,715	586,558	23,358	609,916
Transfer from revaluation reserve to retained earnings	-	-	-	(70,240)	70,240	-	-	-	-
Dividends declared by the Parent (Note 35)	-	-	-	-	(60,000)	-	(60,000)	-	(60,000)
Dividends declared by subsidiaries	-	-	-	-	-	-	-	(10,819)	(10,819)
Non-controlling interests arising in a business combination	-	-	-	-	-	-	-	888	888
Translation differences on revaluation reserve	-	-	-	23,610	(23,610)	-	-	-	-
Balance at 31 December 2021	284,505	(44,593)	174,022	811,684	1,557,284	(1,018,514)	1,764,388	29,800	1,794,188
Loss for the year	-	-	-	-	(225,577)	-	(225,577)	(5,360)	(230,937)
Other comprehensive income/(loss)	-	-	-	207,656	-	(319,096)	(111,440)	(3,693)	(115,133)
Total comprehensive income/(loss) for the year	-	-	-	207,656	(225,577)	(319,096)	(337,017)	(9,053)	(346,070)
Transfer from revaluation reserve to retained earnings	-	-	-	(49,891)	49,891	-	-	-	-
Dividends declared by subsidiaries	-	-	-	-	-	-	-	(2,421)	(2,421)
Translation differences on revaluation reserve	-	-	-	(177,228)	177,228	-	-	-	-
Balance at 31 December 2022	284,505	(44,593)	174,022	792,221	1,558,826	(1,337,610)	1,427,371	18,326	1,445,697

Джерело: https://mhp.com.ua/static/img/new-design-temp-files/MHP_AR_2022_All_14-04.pdf